

Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta: Suvremene pedagoškijske implikacije

---

Delija Colić, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:973131>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Ivana Colić

**Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta:
Suvremene pedagojske implikacije**

Diplomski rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta: Suvremene pedagoškijske implikacije

Diplomski rad

Student/ica:
Ivana Colić

Mentor/ica:
prof.dr.sc. Dijana Vican

Komentor/ica:
doc.dr.sc. Matilda Karamatić Brčić

Zadar, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Colić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta : Suvremene pedagojske implikacije** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 11. srpnja 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INTELEKTUALNI ODGOJ I NJEGOVO ODREĐENJE	3
2.1.ZADACI PEDAGOŠKOG DJELOVANJA KROZ INTELEKTUALNI ODGOJ.....	4
2.2. OBITELJ,VRTIĆ I ŠKOLA KAO VAŽNI ČIMBENICI INTELEKTUALNOG RAZVOJA.....	6
2.3.UTJECAJ OBITELJI NA INTELEKTUALNI ODGOJ DJETETA	7
2.3.1 ODGOJNI STILOVI I NJHOVO ZNAČENJE U RAZVOJU	8
2.4.VRTIĆ I ŠKOLA KAO VAŽNI ČIMBENICI INTELEKTUALNOG RAZVOJA.....	10
3. RAZVOJNA PSIHOLOGIJA KROZ ODGOJNO-OBRAZOVNU DIMENZIJU.....	14
4. EMOCIONALNI RAZVOJ DJETETA	16
5. POLAZIŠTA PIAGETOVE TEORIJE I UTJECAJ DRUGIH TEORETIČARA.....	18
6. INTELEKTUALNI RAZVOJ JEANA PIAGETA KROZ ČETIRI RAZDOBLJA.....	21
6.1. SENZOMOTORIČKA FAZA (od rođenja do 2. godine) – OTKRIVANJE ODNOSA IZMEĐU VLASTITIH AKCIJA I NJIHOVIH POSLJEDICA.....	21
6.2. PREDOPERACIJSKA FAZA (od 2. do 7. godine) – FUNKCIONALNA STABILIZACIJA NOVIH POSTIGNUĆA	24
6.3.FAZA KONKRETNIH OPERACIJA (od 7. do 11. godine) – MENTALNO KONZERVIRANJE	25
6.4.FAZA FORMALNIH OPERACIJA (od 12. do 16. godine) – POČETAK SUSTAVNOG RIJEŠAVANJA PROBLEMA.....	27
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	29
7.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	29
7.2. CILJ ISTRAŽIVANJA	29
7.3. ZADACI ISTRAŽIVANJA	29
7.4. METODA.....	29
7.5. SUDIONICI	30
7.6. POSTUPCI ISTRAŽIVANJA.....	31
7.7. OBRADA PODATAKA	31

8. OBRADA I INTERPRETACIJA REZULTATA	32
8.1. OBILJEŽJA RAZVOJNIH FAZA PREMA JEAN PIAGETU KROZ DIMENZIJU PEDAGOŠKE PRAKSE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA	32
8.2. POVEZANOST TEORIJE INTELEKTUALNOG RAZVOJA PREMA JEAN PIAGETU S PEDAGOŠKOM PRAKSOM	37
8.3. OBILJEŽJA INTELEKTUALNOG ODGOJA I VAŽNOST POTICANJA INTELEKTUALNOG ODGOJA U OBITELJI I ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA	42
9. KRITIKA PIAGETOVE TEORIJE	45
10. ZAKLJUČAK	46
11. LITERATURA.....	48
Sažetak	50
Summary	51
Prilozi	53

1. UVOD

Dječji um oduvijek je bio zagonetka. Inteliktualne sposobnosti razlikuju se od pojedinca do pojedinca i od velike su važnosti u vrtlogu današnjeg brzog napretka svijeta i globalizacije. Razvoj intelektualnih sposobnosti i povoljan utjecaj na iste utječe na djetetov budući život i uspješnost u savladavanju određenih jednostavnih životnih problema pa do onih koji zahtijevaju veći napor.

Inteliktualni ili kognitivni (spoznajni) razvoj podrazumijeva sposobnost spoznavanja vanjskog svijeta te uočavanje veza i odnosa među pojavama i stvarima. Takav razvoj obuhvaća nastajanje i usavršavanje psihičkih funkcija koje omogućuju prilagođavanje na nove i promjenjive situacije te mogućnosti rješavanja problema. Inteliktualni ili kognitivni razvoj se stječe od rođenja do kraja adolescencije (Andrilović, Čudina,1987).

Da bi kognitivni razvoj dosegno svoj vrhunac, potrebno je provoditi adekvatan intelektualni odgoj. Inteliktualni se odgoj definira kao osposobljavanje učenika za upoznavanje, traženje i otkrivanje istine i formiranje odgojnog osobnog odnosa učenika prema istini. Da bi učenik postigao najvišu razinu svojih sposobnosti, obrazovanju se pridodaje intelektualni odgoj koji se određuje kao funkcija kvalitete obrazovanja (Šimleša, 1978).

Dugo se o važnosti intelektualnog odgoja nije govorilo niti su ljudi bili svjesni da inteligencija nije samo rezultat genetike već na nju utječu i ostali čimbenici. Jean Piaget svojom teorijom intelektualnog razvoja djeteta to i dokazuje. On istražuje i objašnjava djetetove sposobnosti, kako dijete misli i uči od samog rođenja pa do kraja adolescentske dobi kada sam kognitivni razvoj i prestaje. Okreće se djetetu kao pojedincu koje je u određenoj životnoj dobi sposobno pojmiti stvari oko sebe, uočiti veze i odnose između sebe i svijeta te je u mogućnosti riješiti problem koji se pred njim nađe. U svemu tome, djetinjstvo vidi kao presudno razdoblje, plodno tlo kada njegova okolina, pod koju podrazumijevamo roditelje, učitelje i sve ostale odrasle osobe koje su u neposrednom doticaju s djetetom, treba usmjeriti svoju pažnju na to da djetetu omogući razvoj intelektualnih sposobnosti te da mu pruži zdrav cjelokupni razvoj koji je i cilj svakog odgoja. Svako dijete je pojedinac za sebe i ne može mu se pristupiti prema nekom standardiziranom i univerzalnom pravilu, ali ova teorija dokazuje kako neke činjenice, dokazane brojnim istraživanjima, vrijede za određeno intelektualno razdoblje svake osobe. Teorija intelektualnog razvoja od iznimne je važnosti za pedagošku praksu i sam cilj koji

postavlja, a to je zdrav i smisaoni razvoj pojedinca koji prati njegove intelektualne sposobnosti uzimajući u obzir njegovu biološku dob. Svaka godina života donosi stepenicu više kada govorimo o razvoju čovjeka, bio to intelektualan, društveni ili emocionalni razvoj. U tom duhu, svaka odgojno – obrazovna ustanova trebala bi pratiti postulate teorije Jeana Piageta kao glavnu smjernicu u radu s djecom.

Uvođenjem razvojnih stadija, Jean Piaget nas uvodi u razdoblja djetetova života koja donose promjenu u djetetovom razvitku i razmišljanju. Kroz faze razvoja i karakteristike koje svaka faza nosi, jasno daje upute na što obratiti pozornost tijekom odgoja, kakve zadatke postaviti te približno kakve odgovore očekivati od djeteta.

Ovim diplomskim radom prikazat ću teoriju intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu, objasniti sve razvojne faze koje se u teoriji razvoja navode te vodeći se time pokušati saznati kakve su suvremene pedagojske implikacije kada govorimo o intelektualnom razvoju. Cilj je povezati teoriju sa pedagoškom praksom te pronaći poveznice koje nam dokazuju samu teoriju i mogućnosti njezine provedbe u pedagoškom procesu te obilježja razvojnih faza prema teoriji Jeana Piageta. Također, istražiti obilježja intelektualnog odgoja, koliko je intelektualni odgoj važan i na koje načine se potiče. Metoda kojom ću se koristiti u svojem istraživanju je polustrukturirani intervju. Kroz razgovor s nastavnicima razredne nastave te odgajateljima istražiti ću kako se same postavke teorije intelektualnog razvoja primjenjuju u praksi te da li su uopće primjenjive ili podložne promjenama koje dolaze sa vremenom u kojem živimo.

2. INTELEKTUALNI ODGOJ I NJEGOVO ODREĐENJE

Intelektualni odgoj je proces koji učenike osposobljava za formiranje osobnog odnosa njega prema istini, za samo upoznavanje i otkrivanje istine. Potreba za intelektualnim odgojem oduvijek je postojala, iako svijest o tome nije bila probuđena. Uz pojam intelektualnog odgoja često se veže i obrazovanje. Ova dva pojma teško je odvajati jer se naizgled ne vide velike razlike, iako one postoje (Vukasović, 1976).

Prema Šimleša (1978), intelektualni se odgoj definira kao osposobljavanje učenika za upoznavanje, traženje i otkrivanje istine i formiranje odgojnog osobnog odnosa učenika prema istini. Za njega su nabitnije sastavnice intelektualnog odgoja odnos učenika prema istini i razvijen kritički stav odnosno sposobnost kritičkog mišljenja koje određuje kao sposobnost uočavanja, procjenjivanja i razlikovanja bitnih od nebitnih veza. No, kada govorimo o intelektualnom odgoju, važno je znati da ono sadrži elemente pojma „obrazovanje“, da su oni njegovi sastavni dijelovi i da se ne može odvijati nezavisno od obrazovanja. Obrazovanje obuhvaća cjelokupno područje intelektualnog odgoja. Intelektualni odgoj svoje mjesto nalazi u nastavi, a ono što proučava sam intelektualni odgoj u nastavi je didaktika, koja je s vremenom sve više pažnje posvećivala ovom pojmu koji formira čovjeka kao razumno ljudsko biće. Usavršavanjem didaktike u nastavi, usavršavaju se učenikove intelektualne sposobnosti, što je naposljetku i cilj ovog odgoja. Sadržaj intelektualnog odgoja u odnosu na sadržaj znanosti veoma je malen. Uzrok tome je to što se danas znanost jako brzo razvija, a čovjek nije u mogućnosti usvojiti velike količine znanja tako brzo već se takve sposobnosti usavršavaju puno sporije.

Za razliku od obrazovanja, koje ima svoje određeno trajanje, intelektualni odgoj traje duže od samog nastavnog procesa, iako je povezan s nastavom. Učenik i nakon odgojno-obrazovnog rada odnosno nastavnog procesa nastavlja učiti i stjecati znanje. Stoga intelektualni odgoj nije automatski rezultat svakog usvajanja znanja, nego funkcija inteziteta i kvaliteta vlastite intelektualne aktivnosti učenika u samom procesu stjecanja i primjene znanja. Ono je funkcija i posljedica voljnih i emocionalnih doživljaja koje kod učenika koji sudjeluje u obrazovnom procesu izaziva takva aktivnost i njeni krajnji spoznajni rezultati, a to su znanje i istina. Da bi učenik postigao najvišu razinu svojih sposobnosti, obrazovanju se pridodaje intelektualni odgoj koji se određuje kao funkcija kvalitete obrazovanja. Kada se učenikovi interesi, volja i osjećaji vežu uz što kvalitetnije znanje tada možemo reći da se potiče prikladan intelektualni odgoj koji tome i teži (Šimleša, 1978).

Intelektualni odgoj ne potiče se samo u odgojno-obrazovnim ustanovama već on svoje temelje nalazi i u obitelji, kulturnim ustanovama i društvu koji su važni faktori intelektualnog odgoja. Upravo faktori intelektualnog odgoja zaduženi su za stvaranje situacija u kojima se ovaj proces može razvijati. Znanje je osnova intelektualnog odgoja, a ono svoj smisao nalazi u primjeni koju omogućuju umijeća i navike.

Ono što intelektualni odgoj za osnovni cilj ima je cjelokupni razvoj kognitivnih sposobnosti te sposobnosti izražavanja, a to su : opažanje, pažnja, pamćenje, mašta, mišljenje i govor te poticanje radoznalosti. Uz to, neophodan je razvoj motivacije za učenje i sam intelektualni rad kao i stvaranje situacija u kojima predškolska djeca uče o osnovama prirode te ih se uvodi u matematičko-logičke odnose kojima stječu uvid u osnove broja, veličine i prostora (Mitrović,1981).

Obrazovanjem čovjek stječe vještine i sposobnosti, a intelektualnim odgojem zaokružuje cjelokupnu sliku svoje ličnosti jer ga sam intelektualni odgoj oblikuje u pojedinca koji razvija kritičko mišljenje i stav te oblikuje sliku o svijetu i sebi i prema tome djeluje.

2.1.ZADACI PEDAGOŠKOG DJELOVANJA KROZ INTELEKTUALNI ODGOJ

Kao i kod svake sastavnice odgoja, intelektualni odgoj se razvija konstantnim obogaćivanjem intelektualnih snaga, a obuhvaća sva područja čovjekove osobnosti : osjećajno, voljno i razumsko ili racionalno. Kako bi se čovjek razvijao kao razumno ljudsko biće s jakim intelektualnim kapacitetom, potrebno je utjecati na određene čimbenike koji to potiču sa određenim pedagoškim zadacima.

Prema Marendić (2009), zadaci pedagoškog djelovanja na intelektualni razvoj usmjereni su na:

- formiranje intelektualnih vještina i sposobnosti
- jačanje osobne odgovornosti
- na usvajanje stavova i stvaranje i razvijanje razumnih interesa
- odnosa prema drugim ljudima
- razvijanje logičkog, stvaralačkog i kritičkog mišljenja

- stjecanje znanja

Navođenjem zadataka koji djeluju na intelektualni odgoj, dolazimo do toga da upravo Piagetova teorija upućuje odgojno-obrazovne djelatnike kako pravilno i što bolje poticati razvoj intelekta, misli i sposobnosti. Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta, svojim pedagoškim vrijednostima, uvelike olakšava i omogućuje praćenje učenikovog razvoja osmišljavanje primjerenih zadataka za djecu određene dobi. Prema Vasta R., Haith M. M., Miller S. A. (1998), pomoću njegove teorije moguće je izvesti nekoliko pedagoških implikacija koje dovode do kreiranja nastave primjerene određenom uzrastu djeteta :

- Djeca uče kroz aktivnost.
- Svako dijete ima svoj način učenja pa je neophodno to mu i omogućiti.
- U procesu učenja, važno je da se dijete oslanja na vlastite procese prosuđivanja i zaključivanja umjesto da uči putem konformiranja. Takvim pedagoškim slijedom djetetu se omogućava stjecanje više samopouzdanja u vlastiti način doživljavanja stvari.
- Individualne osobine svakog djeteta u nijednom slučaju ne smiju biti zanemarene unatoč kognitivnom razvojnom procesu koji ima određen slijed i okvirno je određen. Svako dijete ima svoj ritam razvoja i pravo da ga se slijedi.
- Potrebno je poticati djecu da iznesu svoje mišljenje i doživljeno iskustvo, odnosno, omogućiti im slobodu izražavanja.
- Kada je riječ o učenju predškolskog djeteta važno je pratiti fazu intelektualnog razvoja djeteta. Pažnja se mora usmjeriti i na određene vještine koje dijete ima, ali i na razvijanje intelektualnih organizacija.
- Kod logičko-matematičkih struktura bitno je odrediti redoslijed i u isti biti upućen kako bi proces učenja u ranoj dobi tekao što povoljnije.
- Uloga odgojitelja kod razvoja djeteta je da djetetu pomogne izgraditi svoje vlastito znanje. U svrhu toga, odgojitelj mora stvoriti uvjete za upoznavanje, istraživanje i razvijanje individualnih mogućnosti svakog djeteta.

Teorija intelektualnog razvoja dolazi i do tri načela koja su od velike važnosti za intelektualni odgoj :

- Važnost spremnosti

Obrazovna iskustva koje dijete stječe ne asimiliraju se u već utemeljene strukture. Tu je riječ o pojmu asimilacije kojem Piaget pridaje veliku pažnju jer ono učenje koje nije na razini djetetove spoznaje neće biti učinkovito.

- Motivacija za kognitivnu aktivnost

Svaki nastavni plan i program treba prilagoditi djetetovoj razini ukoliko ne želimo da se doživi kao prejednostavan ili nezanimljiv.

- Načelo funkcionalnosti

Piaget shvaća inteligenciju kao djelovanje te prednost daje aktivnim obrazovnim metodama, a ne mehaničkom ili pretjerano verbalnom učenju (Vasta R., Haith M. M., Miller S. A., 1998).

Navedeni zadaci pedagoškog djelovanja na intelektualni odgoj, kasnije pomažu i utječu na profesionalni rad kao i na funkcioniranje u svakodnevnom poslu. Čovjek svojim razvijenim logičkim i kritičkim mišljenjem, spreman je stupiti u svijet rada, a i postaje sposoban stupati u komunikaciju i razmjenjivanje ideja u različitim odnosima koje razvije tijekom života. Sve to ne bi bilo moguće bez stjecanja znanja koje kasnije formira intelektualne vještine i sposobnosti te jača osobnu odgovornost čovjeka kao razumnog ljudskog bića.

2.2. OBITELJ,VRTIĆ I ŠKOLA KAO VAŽNI ČIMBENICI INTELEKTUALNOG RAZVOJA

Ono što svako dijete čini sretnim djetetom je zdrava i poticajna okolina koja prati, uočava i ispunjava sve njegove potrebe. Dijete od svog rođenja kao primarno i najvažnije okružje u kojem se cjelokupno razvija ima obitelj. Brigu, skrb i ljubav koju pruža obitelj kasnije dijeli i posvećuje odgojno – obrazovna ustanova u koju dijete, kada dosegne određenu životnu dob, stupa. Prva takva ustanova je vrtić, a kasnije škola. Sve navedene odgojno-obrazovne ustanove imaju velik utjecaj na razvitak djetetovih intelektualnih, socijalnih i emocionalnih sposobnosti kao i na kreiranje ličnosti.

2.3. UTJECAJ OBITELJI NA INTELEKTUALNI ODGOJ DJETETA

Djetinjstvo i utjecaj obitelji na psihički razvoj djeteta glavnu riječ dobiva početkom 20. stoljeća. O tome nam govori autorica Ellen Key u svojoj knjizi „Stoljeće djeteta“. Autorica smatra da će u novo stoljeće, biti stoljeće djeteta te da će briga oko djeteta i njegovog razvoja biti glavna zadaća društva. Iako se govorilo da je odgoj najveća zadaća naroda, u ne tako davnoj prošlosti, stvarnost nije bila takva. Na prvo su se mjesto stavljale neke druge vrijednosti kako u školi tako i u obitelji (Key, 1900).

No, da bi postigli cilj kojim se vodimo, a to je dijete kao vlastito biće sa svim razvijenim sposobnostima, dijete koje istražuje i samo stječe znanje, a ne dijete koje dobiva gotovo znanje, potrebno je promijeniti poredak vrijednosti i znati koju ulogu ima obitelj u intelektualnom odgoju djeteta i kako na to može utjecati.

Teorijski koncepti obitelji i obiteljskog funkcioniranja zasnivali su se na obitelji kao sustavu. Na obitelj se gledalo kao na složenu cjelinu. Obitelj kao sustav karakterizira cjelovitost. To bi značilo da su sami dijelovi sustava dobro organizirani i da se nalaze u međusobnoj interakciji. Teorija sustava koja je objašnjavala funkcionalnost same obitelji dovela je do novih modela u razvojnoj psihologiji koji dijete ne proučavaju samo kao element sustava već ga proučavaju u interakciji sa okolinom te podložno utjecajima stresnih životnih događaja na dječji razvoj. Istraživanja pokazuju kako loš odnos među roditeljima, rastava te česti konflikti u obitelji ne pridonose zdravom razvoju intelektualnih sposobnosti, njegovom emocionalnom i socijalnom razvoju. S druge strane, roditelji moraju biti svjesni da je izražavanje emocija, svojih vlastitih i dječjih, te način kako u tom području razvoja postupamo, od velike važnosti (Brajša – Žganec, 2003).

Sljedeći čimbenik na koji nailazimo kada govorimo o odnosu dijete roditelj je taj da odrasla osoba ne shvaća dojenče, dijete, adolescenta te se upravo zbog toga nalazi u borbi s njima. Odrasla osoba razvija egocentričan stav prema djetetu. Kada kažemo da je taj stav egocentričan, pod time mislimo o refleksiji djetetovih potreba kao potreba samih roditelja. No, tu nailazimo na pogrešku, na trajno neshvaćanje dječje duše. Zašto? Dijete nije biće koje treba ispuniti svojim načelima, svojim stavovima i mišljenjima. Ono nije " prazno biće" koje ga mi, kao odrasle i izgrađene osobe, izgrađujemo prema onome što mi smatramo dobrim ili lošim. Da bi dijete dobilo ono što treba u potpunosti i da bi se izbjegle nepotrebne, a u nerijetkim slučajevima pogreške koje odrede život pojedinca, potrebno je mijenjati odraslu osobu u osobu koja će

promijeniti svoje držanje prema djetetu i koja će uporno, prisluškujući djetetove potrebe tragati za nepoznatim dijelovima dječje duše (Montessori, 2003).

Najkonstruktivniji trenutak u odgoju čovjeka je čvrsti i mirom prožeti poredak u kući, mit i ljepota doma. Kada promijenimo roditelja kao osobu koja sluša svoje potrebe, a ne djetetove, dobit ćemo roditelja koji se potrudi ostaviti dijete na miru, neposredno se upleće što je rjeđe moguće jer zna da time potiče neposredno i sa što manje izravnog utjecaja djetetov intelektualni odgoj. Roditelj kao odgajatelj mora biti "budan" i pažljiv te usmjeriti svu energiju na to da njegova vlastita ličnost i njegov život, da stvarnost sa svojom jednostavnošću postane odgajateljem djeteta. Djeca moraju steći svoje vlastite ideale, a ne usvajati roditeljske. Roditelji svojim ponašanjem pružaju odgovore djetetu koje ono nesvjesno postavlja. Monataigne je smatrao da je prva zadaća odgoja podučavanje pravih navika bez tjelesnih kazni. Smatra da je „ *samo doista veliki duh u stanju sagledati prirodu djeteta*“ (Key, 1900).

Stavljanjem djeteta u centar pozornosti u pozitivnom smislu, dajemo mu do znanja da su njegove potrebe itekako bitne. Obitelj je zajednica koja svakom pojedincu, a posebice djetetu stvara osjećaj sigurnosti i ulijeva povjerenje. Kao takva, vrlo je bitno da svoje pedagoško djelovanje usmjeri pravilno i postupi sa razvijenim pedagoškim kompetencijama.

2.3.1 ODGOJNI STILOVI I NJIHOVO ZNAČENJE U RAZVOJU

Odgojni stil kojim se roditelj služi kao obrazac kojim stvara poticajnu okolinu za svoje dijete, a time omogućava i zdrav intelektualni odgoj, neophodno je proučiti kako bi se zaobišli negativni utjecaji takvog jednog odgojnog stila ili pak upozorili na poticajne čimbenike tog istog. U sljedećem dijelu razmotrit ćemo vrste odgojnih stilova i njihovo značenje u razvoju djeteta.

Prema Bulat (2014) , postoje četiri roditeljska stila u kojem se roditelj pronalazi, a koji može biti prikladan za dijete. No neki stilovi roditeljstva, kao što je autoritaran odgojni stil, nisu najbolje riješenje za probleme. Autoritaran odgojni stil ističe se kod roditelja koji previše nadziru svoje dijete iz razloga što od njega previše i očekuju. Roditelji ne daju djetetu dovoljno topline i potpore, a najvažniji zadatak je naučiti dijete poslušnosti i samokontroli.

Kod ovakvog odgojnog stila, roditelj postavlja brojna pravila koja često ostanu neobjašnjena, postavlja granice, a kod dječjih krivih poteza upotrebljava i fizičku kaznu. Djeci

je važno postaviti granice, no ono što je još važnije je znati ih razumjeti, pružiti im osjećaj sigurnosti, posvetiti im pažnju i dati ljubav i toplinu jer djeca koja su odgajana po ovakvom odgojnom principu često znaju biti promjenjivog raspoloženja, nevesela, bojažljiva, povučena, razdražljiva i nespontana.

Autoritativan odgojni stil poznatiji je pod nazivom kao demokratski odgojni stil. Roditelj i u ovom odgojnom stilu postavlja pravila, ali ih i objašnjava. Postavljaju se zahtjevi i očekivanja, držu se granice, no s druge strane se djetetu pruža ljubav, podrška i toplina. Takvim pristupom roditelj razvija ulogu savjetnika, a ne nadzornika te potiče djetetovu znatiželju i kreativnost. Dijete će razviti spontanost, biti motivirano i sretno, naučiti će izraziti svoje mišljenje i osjećaje te postignuti samostalnost.

Za razliku od navedenih dvaju stilova koji su prožeti zahtjevima i očekivanjima s puno potpore ili bez ikakve potpore, permisivan odgojni stil prepoznat ćemo po tome što roditelji djetetu više daju nego što od njega zahtijevaju. Uz premale zahtjeve i uz nejasne zahtjeve, roditelj pruža djetetu veliku potporu i toplinu pa takav odgojni stil nazivamo i prepustljiv odgojni stil. Razlog roditeljskog popustljivosti je nesnalaženje u sukobima s djecom, koja nerijetko izbjegavaju. Linija lakšeg otpora odnosno izbjegavanje odnosa u kojem djeca trebaju slijediti pravila nisu dobra podloga za djetetovo razvijanje sposobnosti. Takva su djeca nesigurna te impulzivna i agresivna zbog nemogućnosti snalaženja u situacijama gdje se postavljaju granice.

Zanemarujući ili zapuštajući odgojni stil najneprikladniji je od svijih navedenih stilova. Moguće ga je uočiti kod roditelja koji ne brinu o djetetu, djetetu ne postavljaju zahtjeve, a uz sve to ljubav, toplina i potpora također izostaju. Takva djeca ne razvijaju socijalne vještine i emocionalno su odbačena. Problemi nastaju u školi, a i u odnosu prema samim roditeljima prema kojima razvijaju neprijateljski odnos (Bulat, 2014).

Nijedan od nabrojanih odgojnih stilova nije savršen. Ono što nam govori koji je odgojni stil najpoželjniji su ishodi koji nastaju. Da bi dijete usmjereno razvilo svoje socijalne vještine, kontroliralo svoje ponašanje u skladu sa situacijom te u školi iskazalo uspjeh potrebno je uspostaviti ravnotežu između zahtjeva koje mu postavljamo i poštivanja njegove individualnosti. Najbliži tomu je autoritativan ili demokratski odgojni stil. Takav pristup roditelja prema djetetu, uzimajući u obzir djetetovu ličnost, dovodi do uspjeha.

2.4.VRTIĆ I ŠKOLA KAO VAŽNI ČIMBENICI INTELEKTUALNOG RAZVOJA

Odgojno obrazovne ustanove kao što su škola i vrtić novo su i potpuno drugačije okruženje s kojim se dijete upoznaje. One temelje što je obitelj izgradila od rođenja i tijekom ranog djetinjstva sada preuzimaju odgojitelji odnosno učitelji. Roditeljska uloga nikada ne prestaje već se polaskom u vrtić i školu dijelom zamjenjuje s ulogom odgojno obrazovnih djelatnika i vršnjaka koji posredno ili neposredno djeluju na pojedinca i mijenjaju njegove socijalne kompetencije.

Dijete u interakciji s okolinom postepeno razvija svoje mišljenje i razmišljanje te nalazi nove načine rješavanja problema. Uloga obitelji u tom je nezamjenjiva, no posebno se ističe i interakcija s vršnjacima. Odnos koji dijete razvija s grupom vršnjaka, uči ga suradnji te različitim socijalnim ulogama. Kroz interakciju, ono usvaja socijalne vještine i socijalne vrijednosti koje utječu na njegov socijalni i školski razvoj. Efikasno istraživanje okoline jedna je od bitnih sastavnica koja utječe na igru. Ono što čini temelj u uspješnom odnosu odgajatelj – dijete je zdrava komunikacija te aktivno slušanje kroz koje odgajatelj prepoznaje i ispunjava potrebe djeteta i time zajedno grade samopoštovanje, sigurnost i samopouzdanje u navedenom odnosu (Klarin , 2006).

Da bi navedene ciljeve uspješno ostvarili, ističu Starc i surd. (2004), odgajatelji odnosno učitelji dužni su biti upućeni u razvojne osobine djeteta. Ista skupina autora navodi psihološke uvjete koje vode do zdravog razvoja djeteta u određenoj dobi:

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi do 3 mjeseca

- Važnost uspostavljanja ritma dana i noći
- Stvaranje osjećaja sigurnosti i povjerenja da će okolina zadovoljiti djetetove osnovne potrebe
- Osiguravanje vizualnog poticanja
- Osiguravanje socijalnog i taktilnog poticanja
- Osiguravanje prilika za motorički razvoj
- Osiguravanje govorne komunikacije
- Osiguravanje inicijative i slobode u započinjanju i prekidu interakcije
- Osiguravanje razlikovanja emocionalnih izraza okoline osnovne potrebe

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 3 do 6 mjeseci

- Stvaranje osjećaja sigurnosti i povjerenja da će okolina zadovoljiti djetetove osnovne potrebe
- Osiguravanje motoričkog i spoznajnog razvoja
- Govorno komuniciranje s djetetom
- Osiguravanje razlikovanja emocionalnih izraza okoline

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 6 do 12 mjeseci

• Stvaranje osjećaja sigurnosti i povjerenja da će okolina zadovoljiti djetetove osnovne potrebe

- Osiguravanje motoričkog i spoznajnog razvoja
- Govorno komuniciranje s djetetom
- Potrebne intenzivne interakcije između djeteta i odrasle osobe
- Poticanje prosocijalnog ponašanja

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 1 do 2 godine

- Olakšavanje odvajanja od roditelja
- Osiguravanje motoričkog i spoznajnog razvoja
- Poticanje razvoja pojma o sebi
- Osiguravanje razvoja samostalnosti i nezavisnosti
- Poticanje prosocijalnog ponašanja
- Govorno komuniciranje s djetetom
- Poticanje simboličke igre

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 2 do 3 godine

- Osiguravanje motoričkog i spoznajnog razvoja
- Osiguravanje razvoja samostalnosti i nezavisnosti
- Govorno komuniciranje s djetetom
- Osiguravanje razvoja kontrole izražavanja emocija

- Poticanje simboličke igre
- Poticanje empatije i prosocijalnog ponašanja

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 3 do 4 godine

- Osiguravanje razvoja samostalnosti i nezavisnosti
- Omogućivanje intelektualnog razvoja
- Osiguravanje kontrole izražavanja emocija
- Poticanje simboličke igre

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 4 do 5 godina

- Osiguravanje razvoja inicijative
- Omogućivanje razvoja vlastite efikasnosti – kompetentnost
- Omogućivanje intelektualnog razvoja
- Razvoj samoregulacije (kontrola impulzivnosti)
- Poticanje mašte i kreativnosti
- Osiguravanje razvoja kontrole izražavanja emocija
- Poticanje simboličke igre
- Poticanje razvoja predčitačkih aktivnosti

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 5 do 6 godina

- Osiguravanje osjećaja aktivnosti i kompetentnosti
- Osiguravanje intelektualnog razvoja
- Osiguravanje uzora za igru
- Govorno komuniciranje djeteta

Psihološki uvjeti optimalnog razvoja djeteta u dobi od 6 do 7 godine

- Omogućivanje inicijative i uspješnosti djeteta
- Osiguravanje intelektualnog razvoja
- Osiguravanje uzora za igru
- Govorno komuniciranje djeteta (Starc i sur., 2004)

Iz svih navedenih psiholoških uvjeta koje autori navode kao nezaobilazne možemo vidjeti kako se uvjeti kao što su govorno komuniciranje s djetetom i osiguravanje razvoja samostalnosti ponavljaju u svakom periodu života djeteta. Isto se tako iz istih može očitati kako je osiguravanje intelektualnog razvoja jedan od bitnijih elemenata za optimalni razvoj djeteta koji se potiče već od treće godine života.

3. RAZVOJNA PSIHOLOGIJA KROZ ODGOJNO-OBRAZOVNU DIMENZIJU

Razvojna psihologija područje je psihologije koje istražuje dječje ponašanje u različitoj dobi djeteta te ga opisuje promatrajući promjene u ponašanju i sposobnosti koje dijete usvaja. Za svoj cilj imaju istražiti i uzroke i procese tijekom kojih dolazi do promjene u ponašanju pojedinca u određenom razdoblju. Pri tome uzimaju u obzir razne čimbenike koji na to utječu : genetsko nasljeđe, struktura i značajke ljudskog mozga, socijalni čimbenici i samo okružje u kojem se dijete nalazi odnosno u kojem odrasta. Takva istraživanja provode se u svim životnim razdobljima. Dječja psihologija predstavlja niz bitno izazovnijih čimbenika od psihologije cjeloživotnog obrazovanja. Dokaz tomu je činjenica da razvoj u najranijoj dobi nailazi na mnogo više promjena nego ikada kasnije tijekom čovjekovog života. Tijekom djetinjstva, promjene u govoru, pamćenju i rasuđivanju, a i one koje podrazumijevaju oblike socijane interakcije, su najveće. Ono što nam govori da su istraživanja djece od velike važnosti je i činjenica da ono što djeca dožive u ranim godinama svog života kasnije uvelike utječe na njihov daljnji razvoj (Vasta i sur., 1998).

Prema Brković (2011), razvojna psihologija proučava i teorijska i praktična pitanja kada je riječ o razvoju ljudske psihe:

- razvojna psihologija opisuje tijek i razvoj psihičkog života : na određenim razinama filogeneze, u određenim povijesnim razdobljima, u određenim fazama razvoja i na pojedinim uzrastima;
- proučava razvojne procese : vrijeme kada se javljaju, smjer razvoja, način mijenjanja, preoblikovanja, promjena, dosljednosti i pojavljivanja određene promjene i njenog nestajanja;
- istraživanjem utjecaja bioloških i socijalnih čimbenika koji mogu biti socijalni, ekološki ili kulturni;
- razvojna psihologija objašnjava razvoj psihičkog života time što otkriva poveznicu između uzročnih veza između čimbenika razvoja, promjena i ponašanja koje se događaju tijekom procesa razvoja;
- utvrđivanjem zakonitosti psihičkog razvoja: općih pravilnosti razvoja, povezanosti između fizičkog i psihičkog razvoja, mehanizama prelaska iz jednog stadija u drugi;
- određuje i prognozira razvojni tijek i ponašanja u (ne)povoljnim uvjetima;

Kognitivni razvoj proučava kognitivne procese koji nisu uvijek isti. Razvojni psiholozi prate, istražuju i uočavaju promjene u ponašanju uz pomoć kojih dolaze do saznanja na koji način djeca uče i misle. Svakim novim saznanjima na području razvojne psihologije, pedagogija kao znanost napreduje u proučavanju samog odgoja i putem interdisciplinarnosti dolazi do adekvatnih smjernica za pedagoško djelovanje.

4. EMOCIONALNI RAZVOJ DJETETA

Emocionalni razvoj djeteta dio je razvoja koji se ne smije odvijati polovično ili ga se zanemariti. Emocionalna zrelost koju pojedinac postiže kroz socijalnu interakciju te kao član svoje obitelji, temelj je za sva ostala područja odgoja i olakšava daljnje djelovanje na isto.

Sve se više cijeni međusobna povezanost emocija, motivacije i ponašanja te sama uloga emocija u normalnom razvitku i društvenom. Smatralo se da emocije nisu toliko bitne za socijalno ponašanje, no danas su prihvaćene kao proizvod i proces svih društvenih interakcija, što za pedagogiju i područja odgojnog rada itetako igra veliku ulogu (Salovey i Sluyter, 1999).

„ Emocionalni razvoj je jedan od najvažnijih procesa u razvoju ličnosti. On je rezultat međusobnih utjecaja nasljeđenih mehanizama reagiranja na emocionalne situacije i procesa socijalizacije u obitelji i neposrednoj djetetovoj okolini.“ (Starc i sur. ,2004). U samim počecima, emocionalni život odnosi se na dva opća stanja pobuđenosti, a to su privučenost ugodnim podražajima i povlačenje pred neugodnim podražajima. Tek kasnije dolazi do izražavanja temeljnih emocija : radost, interes, iznenađenje, ljutnja, tuga. Iste se mogu uočiti na izrazima lica. Ujedno su to i šest osnovnih emocija. Postoje stadiji emocionalnog izražavanja kroz koje dijete prolazi, faze emocionalnog razumijevanja, razvoj empatije, razvoj emocija samosvijesti, razvoj privrženosti i socio-spoznajni razvoj koji uključuje pojam o sebi, samoopis i samovrednovanje, svijest o drugima i samoregulaciju (Berk, 2008).

Svrstavanjem ovih karakteristika u faze nailazimo na prvu fazu kada se događa usvajanje emocija, a koja se odnosi na izražavanje i percepciju emocija. Druga faza je diferenciranje emocija, odnosno dekodiranje emocija koje dijete prima iz svoje okoline. Treća faza je transformacija emocija u kojem određeno emocionalno stanje transformira načine i procese razmišljanja, te mjenjanje emocionalnih procesa iskustvom. Dijete postaje sposobno regulirati svoje emocije već u ranom djetinjstvu kroz interakciju s članovima obitelji, a to se razvija i iz dječjeg prirodnog temperamenta. Za način na koji kontroliramo emocije zaslužni su ekstrinzični i intrinzični procesi kojim kontroliramo, evaluiramo i modificiramo emocionalne reakcije.

Dječji emocionalni razvoj pod velikim je utjecajem različitih čimbenika, a jedni od njih su privrženost majci, sam razgovor o emocijama, toplina, potpora i nadzor roditelja, djetetovi odnosi s osobama izvan obitelji i odnosi s vršnjacima. Ono što bitno utječe na dječju socijalizaciju emocija su afektivni signali koji se razmjenjuju između djece i odraslih u socijalnim interakcijama u kojima se dijete nađe. Nužno je da dijete pronađe način kako će

razumijevati i prepoznavati emocije iz okoline. Način na koji razumije emocije poslane od strane roditelja ili drugih osoba iz okoline, od velike je važnosti iz razloga što se daljnje učenje socijalnih normi, određena pravila ponašanja grupe kojoj dijete pripada te učenje socijalnih vještina time olakšava ili, u slučaju pogrešnog razumijevanja, otežava (Brajša-Žganec, 2003).

Kroz pokazivanje emocija i samo primanje emocija od strane primarnih skrbnika u obitelji, a kasnije i šire, dijete stvara mehanizam regulacije emocija, ono ih uči razumijeti i pokazivati u skladu okoline i pravila ponašanja same okoline u kojoj odrasta i djeluje. Poticanje emocionalnog razvoja djeteta jednako je važno kao i poticanje zdravog fizičkog razvoja. Podržavajuća i empatična obiteljska atmosfera te kasnije različiti vrtićki ili školski programi i školska okolina uvelike pridonose sposobnosti razumijevanja tuđih emocija pa takva djeca koja su u stanju razumjeti i tuđe emocije postaju kompetentna.

5. POLAZIŠTA PIAGETOVE TEORIJE I UTJECAJ DRUGIH TEORETIČARA

Najutjecajniji teoretičar intelektualnog razvoja od najranije dobi, Jean Piaget, rođen je 9.kolovoza 1896.godine u Neuchâtelu u Švicarskoj. Poznat kao teoretičar kognitivnog razvoja djeteta, Jean Piaget nije bio ni psiholog ni pedagog, što bi prema istraživanjima i svim dosadašnjim znanstvenim radovima bio opravdano logičan zaključak. Svoj znanstveni interes pokazuje na području biologije, a svoj prvi rad objavljuje sa svojih svega desetak godina. Doktorirao je zoologiju s napisanim radom o mekušcima. Osim što se zanimao za zoologiju, posebno su ga zanimala područja iz sociologije i filozofije. Intenzivno je proučavao i pokušavao naći odgovore na spoznajno teorijska pitanja (Buggle, 2002).

Ono što ga je potaknulo na proučavanje djece i dječjeg intelektualnog razvoja je težnja da stvori opću teoriju biologije i filozofiju uma. Tražio je poveznicu između biološke i umne evolucije s kojom bi razumjeli podrijetlo i razvitak logičke te matematičke i prirodoznanstvene misli. Sam kognitivističko - razvojni pristup obuhvaća određeni broj srodnih teorija i vrsta istraživanja. Prema teoretičarima takvog pristupa, centar su kognitivne sposobnosti za koje tvrde da one upravljaju dječjim ponašanjem. Odnosno da naše razmišljanje i znanje upravljaju ponašanjem. Iako Piaget zanemaruje utjecaj okoline na kognitivne strukture djeteta, teoretičari smatraju da je sve to određeno i biološkim i okolinskim faktorima što upućuje na interakcionistički pristup teorije (Atkinson, Hilgard i sur. , 2007).

Jean Piaget objavio je rad „Govor i mišljenje djeteta“ gdje predlaže svoju koncepciju intelektualnog razvoja te uvodi klinički intervju kao metodologiju u svojim istraživanjima (Brković, 2011). Svojim je istraživanjima tragao za spoznajom kako raste znanje te dokazu da se dječje mišljenje razlikuje od odraslih. U svojoj teoriji uvodi dva procesa koja smatra najvažnijom okosnicom za daljnje istraživanje, a to su asimilacija i akomodacija. Asimilacija podrazumijeva primanje novog znanja na već staro iskustvo. S druge strane, kod procesa akomodacije, staro iskustvo se mora promijeniti da bi se ustanovilo novo.

Krećući se u smjeru dječje psihologije na njega su veliki utjecaj imala skupina teoretičara koja su se istakli u dječjoj psihologiji. Na njegov razvoj daljnjih teorija i same teorije intelektualnog razvoja veliki je utjecaj imao G.Stanley Hall, koji je započeo znanstveno istraživati dječju psihologiju. G.Stanley Hall, prethodnik funkcionalizma koji je osnovao brojne psihološke institucije, časopise i laboratorije, a smatra se i "predvodnikom pokreta proučavanja djece", predlaže teoriju razvoja koja se temelji na načelima evolucijske rekapitulacije. Granville

Stanley Hall rođen je 1. veljače 1884. Odrastao je na farmi u Ashfieldu, Massachusetts. U početku se obrazuje na Williston Academy 1862., ali kasnije prelazi u Williams College. Nakon što je diplomirao 1867. godine, pohađao je teološko sjemenište u Uniji. Njegovi početni studiji i rad bili su usredotočeni na teologiju. Međutim, kao i mnogi studenti tog vremena, bio je inspiriran psihologijom po principima fiziološke psihologije Wilhelma Wundta. Hall je nastavio stjecati doktorat iz psihologije na Sveučilištu Harvard pod psihologom Williamom Jamesom i Henryjem P. Bowditchom. G. Stanley Hall prvi je Amerikanac koji je dobio doktorat iz područja psihologije. Hall je proučio i Wundtov eksperimentalni laboratorij, koji je zabilježen kao prvi eksperimentalni laboratorij u svijetu. Hall je poznat i po tome što je započeo znanstveno istraživati dječju psihologiju. Bio je prethodnik funkcionalizma te je osnovao brojne psihološke institucije, časopise i laboratorije, a smatra se i "predvodnikom pokreta proučavanja djece" koji je predložio teoriju razvoja koja se temelji na načelima evolucijske rekapitulacije (<https://www.verywellmind.com/g-stanley-hall-biography-2795507>).

Ono što je ovog teoretičara posebno zanimalo bilo je razdoblje adolescencije. Smatrao je da je adolescencija važna faza ljudskog razvoja koja traje od 14 do 24 godine života. Adolescencija je često razdoblje 'oluje i stresa'. Mladi ljudi su često u sukobu s drugima i mogu skakati između krajnosti. U toj dobi, mladi žele biti okruženi prijateljima, ali i sami, žele biti dobri, ali donose loše odluke. G. Stanley Hall smatra da postoje važne biološke i fizičke promjene koje se javljaju tijekom adolescencije te da je adolescencija vrijeme kada mladi ljudi mogu počinuti zločine i sudjelovati u 'delinkventnom' ponašanju jer preuzimaju rizike kako bi došli do novih stvari i uzbuđenja. Tijekom adolescencije, mladi se mijenjaju od djece u racionalne odrasle osobe (<https://ilearn.careerforce.org.nz/mod/book/view.php?id=1184>).

Još jedan vrlo važan teoretičar koji je imao utjecaj na Jeana Piageta, bio je Alfred Binet. Svima poznat po konstruiranju prvog testa inteligencije davne 1905. godine. Nadalje, James - Martin Baldwin, na čije se ideje kasnije nadovezao Piaget, naglašavao je kako teorija u znanosti ima veliku ulogu jer je s postojećom teorijom moguće interpretirati podatke istraživanja. Poznat je po genetičkoj epistemologiji, na kojoj je i Piaget gradio određene hipoteze u svojim radovima. Veliku važnost ima i teorija Sigmunda Freuda koja proizlazi iz kliničkoga rada u psihoanalizi. Spomenuta teorija zastupa interakcionalistički pristup te ističe kako je velik utjecaj ranih iskustava u djetinjstvu na ponašanje kasnije (Tatalović Vorkapić, 2013).

Teorija koja je bitno utjecala na nastanak teorije Jeana Piageta je i Kantova teorija spoznaje, upravo zato jer Kantove ideje predstavljaju najobuhvatniji i najjasnije strukturirani pristup

ljudskoj spoznaji. Prema Kantu „spoznaja nije čista recepcija, nego aktivnost, konstrukcija, istraživanje temeljnih i realnih kategorija ljudske spoznaje, kao što su prostor, vrijeme, tvar, objekt, uzročnost, kvantiteta, broj, slučaj “. Piaget neke od svojih bitnih postavki i pojmova temelji na tome. Dakle, nameće se da je ljudski spoznajni potencijal, odnosno spoznajni potencijal odraslog čovjeka morao proizići od nekud. On, onakav kakav je – drugačiji kod svakog i posve sposoban za funkcioniranje, je morao nastati kao rezultat prethodnog individualnog biološko-psihološkog razvojnog procesa (Bugge, Franz , 2002).

Uz veliki utjecaj ostalih važnih teoretičara, teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu bitnu je ulogu odigrala na području psihologije i pedagogije gdje je, svojim postulatima, postala jedna od temeljnih teorija za pedagoško djelovanje.

6. INTELEKTUALNI RAZVOJ JEANA PIAGETA KROZ ČETIRI RAZDOBLJA

Četiri glavne faze intelektualnog razvoja koje je utemeljio Jean Piaget i kroz koje svaka osoba prolazi stalnog su i nepromjenjivog slijeda. Prema teoriji intelektualnog razvoja Jeana Piageta, glavne faze razvoja su : senzomotorička, predoperacijska, faza konkretnih operacija i faza formalnih operacija.

" Piaget je smatrao kako sredstva prilagodbe čine kontinuum koji ide od relativno neinteligentnih, poput refleksa i navika, do relativno inteligentnih, poput onih koji zahtijevaju uvid, složene mentalne reprezentacije i mentalnu manipulaciju simbolima. Sukladno svojoj usmjerenosti na prilagodbu, vjerovao je da uz kognitivni razvoj dolazi do sve složenijih reakcija na okolinu" (Sternberg, 2005., str. 447).

Da bi došao do određenih zaključaka, Piaget je svoja istraživanja temeljio i orijentirao prvenstveno prema dječjim iskazima koje je prikupljao metodom slobodnog razgovora s djetetom. Njegova su pitanja upućena djeci imala za cilj izazivati dječje spontane izjave. Primjer pitanja je bio : Što prisiljava oblak da se kreće, a što vodu? Nakon mnogobrojnih priča s djecom i dječjih iskaza te promatranja djece u igri, izdvojio je princip koji daje osnovu da se podijeli ono što misli dijete od spoznaje odraslog čovjeka (Jaroševski, 1976).

6.1. SENZOMOTORIČKA FAZA (od rođenja do 2. godine) – OTKRIVANJE ODNOSA IZMEĐU VLASTITIH AKCIJA I NJIHOVIH POSLJEDICA

Piaget je prve dvije godine života označio kao senzomotoričku fazu. Ono što je najznačajnije u senzomotoričkoj fazi, s obzirom na pojavu dječjih sposobnosti, je stjecanje prvih navika pomoću povezivanja pokreta, koji se, u početku, vrše nesvjesno, na osnovu percepcije (Jean Piaget, 1968).

Djeca su zaokupljena otkrivanjem odnosa između vlastitih akcija i njihovih posljedica te otkrivaju koliko daleko mogu dosegnuti da bi dohvatila neki objekt ili što se događa kada gurnu tanjur preko ruba stola te takvim ili sličnim djelovanjima počinju pojmovno odvajati sebe od vanjskog svijeta (Atkinson, Hilgard i sur. 2007).

Neposredno nakon rođenja iz urođenih refleksa, kao što su, primjerice, refleks sisanja i hvatanja, razvijaju se i središnji spoznajni "organi" koji obilježavaju to prvo razdoblje, *senzomotoričke sheme* i kroz provedbu ostvarenja koje se stalno ponavlja (*reproduktivna asimilacija*) i koje se ubrzo počinje širiti na nove predmete koje valja asimilirati (dijete pokušava sve više predmeta uhvatiti ili sisati) (*generalizirajuća asimilacija*). Tijekom tih procesa dijete uči i spoznaje razlike među predmetima u vanjskom svijetu (*rekognicijska ili diferencirajuća asimilacija*). Veliko značenje senzomotoričke faze nije samo u tome da se ovdje, prvo još na razini konkretnog djelovanja i koordinacije percepcije i djelovanja, stvara temelj kasnijeg internaliziranog i ekstremno generaliziranog koordiniranja ili ujedinjavanja, svrstavanja, klasificiranja ili uspostavljanja odnosa, ukratko temelj logičkog mišljenja. Sheme hvatanja i nalijevanja treba promatrati kao predoblik kasnijih kategorija o agregatnim stanjima "čvrsto" i "tečno"; senzomotoričku dinamičku shemu pokretanja ili drugih promjena preko djelovanja na predmete, što je povezano sa shemom redovitog slijeda događaja, može se smatrati predoblicima kasnijih kategorija kauzalnosti. Iz vrlo konkretnih "shvaćanja" tijekom senzomotoričkog razdoblja razvija se unutarne, spoznajno shvaćanje na kasnijim stupnjevima (Bugle, 2002).

Jean Piaget senzomotoričku fazu dijeli na šest podstupnjeva :

- ✓ Prvi stupanj : urođeni refleksi i koordinacija instikata kao temelj daljnjeg kognitivnog razvoja (ca. 0 – 1.mjesec)

Ponašanje se uglavnom sastoji od refleksa. "Refleksi su automatske i stereotipne reakcije na određeni podražaj"(Starc i sur., 2004). Sisanje i plakanje (urođena ponašanja) se postupno mijenjaju u skladu s promjenama u djetetovoj okolini.
- ✓ Drugi stupanj : primarne cirkularne reakcije. Stvaranje prvih navika. Prva koordinacija senzomotoričkih shema (ca. 1. – 4.mjesec)

"Senzomotoričke sheme su uvježbani sklopovi ponašanja pomoću kojih dijete djeluje i uči se razumijevanju svijeta oko sebe" (Starc i sur., 2004, str. 21-22)
- ✓ Treći stupanj : sekundarne cirkularne reakcije. Pojačana okrenutost prema vanjskom svijetu. Predstupnjevi intencionalnog ponašanja (ca. 4. – 8.mjesec)

Dijete počinje pokazivati veće zanimanje za vanjski svijet. Otkriva postupke kako ponoviti neki zanimljivi događaj, što je zapravo jedna vrsta uzročnosti. Na primjer,

dijete slučajno udari zvečkom o stol ili neki drugi predmet u blizini i u tom trenutku proizvede zanimljivi zvuk. Ponavljanjem te radnje dijete otkriva vezu između svog pokreta i cilja (Jean Piaget, 1968)

- ✓ Četvrti stupanj . intencionalno ponašanje (ca. 8. – 12.mjesec)

Dijete više ne uči slučajnim pokretima, nego sada ono opaža željeni cilj i razmatra kako do njega doći. To se smatra kao prvo pravo namjerno ponašanje u kojem dijete zna odvojiti sredstvo od cilja. Ono počinje eksperimentirati s predmetima i kakve učinke dijete ostavlja na njih (Starc i sur., 2004).

- ✓ Peti stupanj : tercijarne cirkularne reakcije. " Eksperimentalno " postupanje. Traženje i otkrivanje novih shema sredstva (ca. 12. – 18. mjesec)

"Dijete otkriva nova sredstva za dolaženje do željenih ciljeva" (Starc i sur., 2004., str. 22). Dijete aktivnim istraživanjem okoline počinje sustavno mijenjati ponašanje, te rješava probleme pomoću aktivnog procesa pokušaja i pogrešaka. Ono eksperimentiranjem i zbog zadovoljstva izvodi radnje kao što su bacanje, povlačenje, rastavljanje i trganje.

- ✓ Šesti stupanj : Prijelazni stupanj : početak interiorizacije i razvoja uloge simbola (ca. 18. – 24. mjesec)

Dijete oponaša radnje koje već od prije zna, te se javlja sposobnost predočavanja ili uporabe simbola. Proces pokušaja i pogrešaka zamjenjuje unutarnjim rješavanjem problema tako što prvo zamisli aktivnost koju želi učiniti kako bi riješio jednostavan zadatak (Starc i sur., 2004)

Svaki navedeni podstupanj senzomotoričke faze u kojoj dijete razvija određene sposobnosti ima svoj tijek, svoj početak i kraj. Jean Piaget je smatrao da ideja stalnosti objekta zahtijeva neke unutarnje, mentalne reprezentacije objekta čak i kad se ne vidi, ne čuje ili ne percipira na koji drugi način. Reakcije maloga djeteta ne zahtijevaju koncepciju stalnosti objekata ili bilo koje druge mentalne reprezentacije objekata ili akcija. Zaključio je da je djetetovo mišljenje usmjereno samo na osjetnu percepciju i motorička ponašanja. Tek na kraju senzomotoričke faze u dobi od 8 od 24 mjeseca, djeca počinju pokazivati znakove reprezentacijskog mišljenja – unutrašnjih reprezentacija vanjskih podražaja. Tu nailazimo na

prijelaz k predoperacionalnoj fazi. Tada dijete počinje biti u stanju misliti o ljudima i objektima koji nisu u datom trenutku nužno opazivi (J.Stenberg, 2003).

Senzomotorička faza je faza razvoja koja ima svoje etape i time predstavlja detaljnije karakteristike određene dobi u kojoj se dijete nalazi. Svojim pojedinim koracima i objašnjenjima daje bolji uvid u kognitivne sposobnosti pojedinca, a ujedno je i uvod u mogućnost logičkog mišljenja koje se javlja i utvrđuje u sljedećoj fazi.

6.2. PREDOPERACIJSKA FAZA (od 2. do 7. godine) – FUNKCIONALNA STABILIZACIJA NOVIH POSTIGNUĆA

Razvojna faza o kojoj je ovdje riječ odlikuje se prije svega daljnjim stvaranjem i sve većom funkcionalnom stabilizacijom kvalitativno novih postignuća koja se pojavljuju u šestom (prijelaznom) stupnju senzomotoričke inteligencije.

Riječ je , naime, o sve više izraženoj sposobnosti da se djeluje ne samo na stvari nego i na njihove reprezentacije koje su dio nutrine i koje se namjerno mogu pozvati te o *ulozi simbola* koja je u skladu s tim novim postignućem i koja predstavlja sposobnost istodobnog razlikovanja i povezivanja onoga što se označava (slika, simbol, znak) od onoga što je označeno (realni objekti ili veze). Predoperacionalno mišljenje uključuje centriranje, ireverzibilnost , konkretnu slikovitost kao i poveznicu s vanjskim djelovanjem, određene pretpojmove i transduktivno zaključivanje (Buggle,2002).

U dobi oko 1,5 do 2 godine djeca počinju upotrebljavati simbole. Riječi mogu predstavljati stvari ili skupine stvari, a jedan objekt može predstavljati drugi. Trogodišnje dijete postaje domišljato dijete pa od štapa može zamisliti da je primjerice konj i na njemu jahati po sobi, komad drva može postati auto, jedna lutka u igri postaje majka ili otac, a druga dijete. Iako trogodišnja ili četverogodišnja djeca mogu misliti u simbolima, njihove riječi i predodžbe još nisu logički organizirane. Tijekom predoperacijske faze kognitivnog razvoja dijete još ne shvaća neka pravila operacija. Operacija je mentalna rutina za odvajanje, kombiniranje ili neki drugi način mijenjanja informacija na logičan način. Ako, na primjer, lijevamo vodu iz visoke, uske čaše u kratku, široku čašu, odrasli znaju da se količina vode nije promijenila, jer oni u mislima mogu obrnuti tijek postupka. Oni mogu zamisliti da vodu iz kratke, široke čaše lijevaju u visoku, usku, pa tako dolaze do početnog stanja. U predoperacijskog fazi kognitivnog razvoja

dijete još ne razumije ili jedva razumije reverzibilnost i druge mentalne operacije. Prema Piagetu, posljedica toga je da djeca u predoperacijskom razdoblju još nemaju pojma konzervacije, tj. ne razumiju da količina tvari ostaje ista i kad se njezin oblik promijeni. Ona još ne mogu shvatiti da je količina vode sačuvana – ostaje ista – kad se pretače iz uske u široku čašu. Predoperacionalna faza obilježena je velikim brojem promjena kada je riječ o djetetovom funkcioniranju. Uz usvajanje hoda i početke govora te izražavanje misli i aktivnosti pojavljuje se i animizam i uporaba jezika.

Najvažnija karakteristika predoperacionalne faze je pojava egocentrizma. To znači da djeca tada nisu još svjesna drugih perspektiva nego samo svoje. Ona vjeruju da svi vide okolinu onako kako je oni vide. To najbolje dokazuje poznati Piagetov eksperiment nazvan „tri planine“. U eksperimentu je dopušteno djetetu da hoda oko stola na kojem se nalaze tri planine različitih veličina. Nakon toga dijete stoji na jednoj strani stola dok se lutka stavlja na različita mjesta na stolu s kojih po pravilu „vidi“ stvari drugačije nego dijete. Od djeteta se traži da odabere fotografiju koja pokazuje što lutka vidi. Prije 6. ili 7. godine većina djece odabire fotografiju koja pokazuje onaj prizor kako ona vide tri planine (Atkinson, Hilgard i sur. 2007).

U predoperacijskoj fazi, kao najbitnija značajka, izdvaja se egocentrizam. Poznavajući karakteristike tog pojma, u mogućnosti smo razumjeti određena djetetova ponašanja i sukladno s time i djelovati.

6.3.FAZA KONKRETNIH OPERACIJA (od 7. do 11. godine) – MENTALNO KONZERVIRANJE

U ovoj fazi javljaju se „cjelovite strukture grupiranja (serijacija, klasifikacija, korespondencija) koje omogućavaju reverzibilno mišljenje i nastajanje pojmova konzervacije. Intuicije se preobražavaju u operacije“(Brković, 2011).

Pojam " operacija " odražava Piagetovo temeljno shvaćanje spoznavanja i inteligencije kao *djelatnosti*, i uistinu se, prema Piagetu, operacija, operiranje, kao unutarnja manje ili više apstraktno-formalizirana i generalizirana djelatnost kontinuirano razvija iz promatrane konkretne radnje u vanjskom prostoru kao " izvora i plodne podloge inteligencije "(Buggle,2002, prema Piaget, 1966).

U fazi konkretnih operacija, u dobi od oko 7 ili 8 godina, pa do 11 ili 12, djeca postaju sposobna mentalno manipulirati unutrašnjim reprezentacijama koje su stvorila tijekom predoperacionalne faze. To bi značilo da ona sada ne samo da imaju ideju objekata i da ih pamte, nego s tim mislima i sjećanjima mogu izvoditi mentalne operacije. No, ona to mogu činiti samo u vezi s konkretnim objektima (npr. misli i sjećanja na igračke i druge opipljive stvari) – otuda i naziv " konkretne operacije ". Najpoznatiji Piagetov eksperiment je eksperiment konzervacije koji demonstrira razvojne promjene u konzervaciji količine tekućine. Tijekom eksperimenta, eksperimentator pokazuje djetetu dvije niske čaše u kojima se nalazi tekućina. Eksperimentator poziva dijete da potvrdi da se u čašama nalazi ista količina tekućine. Nakon toga, dok dijete promatra izljev tekućine iz jedne čaše u treću, koja je viša i tanja od druge dvije. U novoj čaši, tekućina se u užem volumenu penje do više razine od one koja je u drugoj nižoj i široj čaši. Dolazimo do pitanja, što dijete u fazi konkretnih operacija može što dijete u predoperacionalnoj ne može? Dijete u fazi konkretnih operacija može manipulirati unutrašnjim reprezentacijama konkretnih objekata i stvari, mentalno konzervirajući ideju količine i zaključujući da je, unatoč različitom fizičkom izgledu, količina ista. S jedne strane, dijete u fazi konkretnih operacija može decentrirati jednu dimenziju visine tekućine u čaši kako bi uzelo u obzir i širinu čaše. Štoviše, mišljenje u konkretnim operacijama je reverzibilno : dijete u fazi konkretnih operacija može procijeniti da su količine jednake, jer razumije da se potencijalno tekućina može ponovo uliti u izvornu čašu, na taj način " vraćajući " radnju (J.Stenberg, 2003).

U ovoj fazi razvoja, javlja se logičko razmišljanje te sposobnost konzervacije na određenim poznatim sadržajima što podrazumijeva stvaranje pojmova, uviđanje odnosa i rješavanje problema. Kada dijete nauči konzervirati, to znači da je sposobno uvidjeti kako kvantitativna svojstva stvari ostaju ista ako im se ništa ne doda ili ne oduzme. Vanjski izgled se mijenja, no količina ostaje ista. Za to mu je potrebno i razumijevanje koncepta kompezacije i reverzibilnosti. Pojam kompezacije moguće je objasniti na primjeru čaše kojoj se širina nadomješćuje ili kompezira visinom druge. Niz bombona koji stoji raširen na stolu ne mijenja broj bombona ako se taj isti niz skupi. Time objašnjavamo pojam ireverzibilnosti kojim, između ostalih navedenih pojmova, dijete mora ovladati da bi razumjela načela pojma konzervacije. Nadalje, dijete se u ovoj fazi razvoja suočava i sa serijacijom. Serijacija označava nizanje predmeta prema određenim svojstvima.

Naime, pojavljuje se i načelo tranzitivnosti i svladavanjem tranzitivnosti dijete je u mogućnosti zaključiti " o odnosu između dva predmeta ona osnovi znanja o njihovom odnosu prema trećem predmetu " (Atkinson, Hilgard i sur. 2007).

Mogućnost logičkog razmišljanja velika je stavka u razvoju djeteta. Time dijete ulazi u svijet odraslih i percipiranjem sebe naspram drugih sposobno je operativno doći do rješenja problema.

6.4.FAZA FORMALNIH OPERACIJA (od 12. do 16. godine) – POČETAK SUSTAVNOG RIJEŠAVANJA PROBLEMA

Prema Jean Piagetu , faza formalnih operacija počinje sa dvanaest godina djetetovog života i traje do šesnaeste. Dijete u ovoj fazi počinje rješavati hipotetičke probleme te počinje razmatrati sve mogućnosti rješavanja problema, ono predviđa posljedice za svaku hipotezu i provjerava te iste posljedice.

Glavna karakteristika faze formalnih operacija je sposobnost hipotetsko deduktivnog zaključivanja te mogućnost sustavnog rješavanja problema koja se nalazi u fazi formalnih operacija. Djetetovo mišljenje kreće se od konkretno- stvarnog do hipotetsko-mogućeg te od nekog konkretnog sadržaja prema sve općenitijim i apstraktnijim oblicima i strukturama. Istodobno se sistematizacija i integracija pretvaraju u opsežnije opće strukture. Sustavi operacija koji su u razdoblju konkretnih operacija uglavnom međusobno izolirani sada sve više povezuju i integriraju u vrlo općenite cjelokupne sustave koji obuhvaćaju stvarno i moguće, te prostorno i vremenski vrlo udaljene događaje. Iako se dijete nalazi na višem stupnju intelektualnog razvoja i dalje je prisutan egocentrizam koji onemogućuje da dijete razlikuje sebe od svoje okoline (Bugge,2002).

Prema Brković (2011), , nakon svih navedenih faza možemo uočiti kako je prema Jean Piagetu inteligencija temelj i sredstvo za adaptiranje pojedinca na svoju okolinu.

Ono što karakterizira razvojne faze može se sažeti u nekoliko glavnih pojmova:

- „ Univerzalnost - kognitivne sposobnosti i razvoj univerzalni su u svim kulturama (senzomotorna faza, preoperacionalna faza, faza konkretnih operacija, faza formalnih operacija).
- Invarijantnost redoslijeda i različita brzina - sve osobe u kognitivnom razvoju prolaze kroz razvojne faze istim redoslijedom i nijedan ne mogu preskočiti.
- Samoreguliranje i ravnoteža - kognitivni konstruktivizam (individualna gradnja znanja) - organizam je samoregulacijski sistem i kada nađe obrazac kojim uspješno usklađuje

interakcije sa svojom sredinom Piaget to naziva ravnotežom. Pojmom ravnoteža označava i odgovarajuću usklađenost procesa asimilacije i akomodacije koji dovode do adaptacije.

- Transformacija (pretvaranje) i ireverzibilnost (nepovratnost) - Svaka prethodna razvojna faza je preduvjet za razvoj novog. Kada dijete dostigne viši razvojni stadij, ne vraća se više na niži razvojni stadij.
- Postupnost u razvoju - dosezanje više faze razvoja se ne događa iznenadno - ono proizlazi iz dostizanja konstrukcija u prethodnom stadiju razvoja.
- Učenje i razvoj su nezavisni; razvoj je pretpostavka učenju.
- Geneza logike - kognitivni razvoj "boji" sve ostalo (npr. spoznaja prethodi razvoju jezika). “ (Brković,2011)

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

7.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog diplomskog rada su suvremene pedagojske implikacije teorije intelektualnog razvoja Jeana Piageta.

7.2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj rada je, uz primjenu metode polustrukturiranog intervjua, što jasnije prikazati teoriju intelektualnog razvoja Jeana Piageta, detaljno obrazložiti i ispitati primjenu svih faza razvoja u pedagoškoj praksi kako bi se dokazale poveznice i utjecaj teorije intelektualnog razvoja na pedagojske znanosti. Istraživanje će se provesti u osnovnoj školi i dječjem vrtiću.

7.3. ZADACI ISTRAŽIVANJA

1. Analizirati i obraditi relevantnu literaturu o teoriji intelektualnog razvoja J. Piageta.
2. Ispitati obilježja razvojnih faza prema Jean Piagetu kroz dimenziju pedagoške prakse u odgojno-obrazovnim ustanovama.
3. Ispitati kako se teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta povezuje s pedagoškom praksom i identificirati u kojoj mjeri pomaže u provođenju iste.
4. Ispitati obilježja intelektualnog odgoja i definirati važnost poticanja intelektualnog odgoja u obitelji i odgojno-obrazovnim ustanovama.

7.4. METODA

U ovom radu je korištena metoda rada na dokumentaciji i metoda polustrukturiranog intervjua. Za metodu intervjua je izrađen protokol intervjua s pripadajućim pitanjima, a dobiveni rezultati su se klasificirali prema određenim kategorijama.

7.5. SUDIONICI

U ovom su istraživanju sudjelovali nastavnici osnovne škole i odgojitelji. Ukupno je bilo 15 sudionika te su svi sudionici bili ženskog spola. Raspon dobi kretao se od 30 do 63 godine. Od ukupnog broja ispitanih, 7 je bilo odgojiteljica i 8 učiteljica razredne nastave.

Ispitanik 1: učiteljica razredne nastave, 30 godina radnog staža

Ispitanik 2 : učiteljica razredne nastave, 10 godina radnog staža

Ispitanik 3 : učiteljica razredne nastave, 15 godina radnog staža

Ispitanik 4 : učiteljica razredne nastave, 22 godine radnog staža

Ispitanik 5 : učiteljica razredne nastave, 12 godina radnog staža

Ispitanik 6 : odgojiteljica, 10 godina radnog staža

Ispitanik 7 : učiteljica razredne nastave, 5 godina radnog staža

Ispitanik 8 : odgojiteljica, 14 godina radnog staža

Ispitanik 9 : odgojiteljica, 13 godina radnog staža

Ispitanik 10 : odgojiteljica, 5 godina radnog staža

Ispitanik 11 : odgojiteljica, 20 godina radnog staža

Ispitanik 12 : odgojiteljica, 6 godina radnog staža

Ispitanik 13 : učiteljica razredne nastave, 7 godina radnog staža

Ispitanik 14: učiteljica razredne nastave, 17 godina radnog staža

Ispitanik 15: odgojiteljica, 30 godina radnog staža

7.6. POSTUPCI ISTRAŽIVANJA

Rezultati su istraživanja prikupljeni putem kvalitativnog istraživanja, odnosno polustrukturiranim intervjuom. Vrijeme provođenja intervjua je bilo u rasponu od travnja 2019. do lipnja 2019. godine. Mjesto provođenja intervjua je bilo u osnovnoj školi i vrtiću u Zadru. Svi ispitanici su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju te su unaprijed bili upoznati s temom intervjua.

Osam je sudionika iz zadarske osnovne škole, te sedam sudionika iz zadarskog vrtića. Zajamčena je anonimnost odgovora sudionika. Dobiveni su odgovori korišteni isključivo za potrebe pisanja ovog diplomskog rada.

7.7. OBRADA PODATAKA

Prije same obrade podataka napisani su potpuni transkripti te je obrada izvršena na temelju transkripta. Odgovori sudionika klasificirani su kroz četiri potpoglavlja, gdje svako potpoglavlje predstavlja nekoliko od četrnaest pitanja unutar intervjua kao zasebno obrađene tematske jedinice. Isto tako, odgovori su sudionika dovedeni u korespondenciju s relevantnom literaturom.

8. OBRADA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Nakon prikupljenih podataka dobivenih intervjuom, slijedi detaljna obrada i interpretacija rezultata. Rezultati su se u ovom poglavlju obradili na temelju odgovora koje su dali sudionici istraživanja. Svako pojedinačno pitanje je samostalno i detaljno analizirano na način da su se odgovori sudionika uskladili s relevantnom stručnom literaturom koja obrađuje tematiku teorije intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu. Interpretaciju rezultata prati i nekoliko izdvojenih citata ispitanika koji su svojim odgovorima dali zanimljive odgovore ili odgovore i mišljenje koje zastupa većina.

8.1. OBILJEŽJA RAZVOJNIH FAZA PREMA JEAN PIAGETU KROZ DIMENZIJU PEDAGOŠKE PRAKSE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

O razvojnim fazama u praksi, odgojitelji i nastavnici odgovarali su vrlo slično. Na pitanje da li smatraju da Piagetova teorija temeljito prati i objašnjava promjene u razvoju djeteta, 10 ispitanika ovog istraživanja je odgovorilo potvrdno, a 5 ispitanika negativno. Oni ispitanici koji smatraju da teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu prati razvojne promjene djeteta, argumentirali su to detaljnim opisom svake faze koja je relevantna u vrtićkoj ili školskoj dobi te koja svoja obilježja pokazuje u praksi.

Ispitanik 1: " *Piagetova teorija dosta temeljito prati i objašnjava promjene u razvoju djeteta, razradio je faze u kognitivnom razvoju djece. Svaka faza ima svoje karakteristike. To nam se vrlo često dokazuje u praksi.* "

Ispitanik 2 : " *Pa u načelu da. Ne objašnjava u potpunosti ali daje dobre smjernice za shvaćanje promjena u razvoju djeteta.* "

No, ipak su stajališta da se faze ne mogu ograničavati, da je Piaget u potpunosti zanemario utjecaj okoline što vide kao nedostatak spomenute teorije. Podcjenjivanje djetetovih sposobnosti te negiranje da dijete ne treba pomoć odraslih, prema njihovom je mišljenju kriva i nedovoljno razrađena tvrdnja.

Ispitanik 1: " *Da. Međutim, te faze nas ne smiju ograničavati, već dozvoliti sagledavanje kognitivnog razvoja djece koja izlaze iz predviđenih okvira. Također, upitna je tvrdnja da djeca uče iz vlastitog iskustva, na osnovu pokušaja i pogrešaka i da im ne treba pomoć starijih.* "

Ispitanik 3 : " *Piagetov rad ostaje i nadalje najutjecajniji i najsveobuhvatniji prikaz djetetova spoznajnog razvoja. Ipak novija istraživanja upućuju na potrebu za određenim ispravkama i to u području njegovog rada u senzomotoričkom području. Piaget često podcjenjuje djetetovu sposobnost. Mnoga istraživanja su predlagala promjene Piagetovih dobnih granica i to prema sniženju dobnih granica. Premalo značaja utjecajima okoline. "*

Ispitanici smatraju da je upitno da djeca uče samo iz vlastitog iskustva i samo na osnovi pokušaja. Praksa potvrđuje da djeca moraju imati poticaj iz okoline, bio to nastavnik, vršnjak ili obitelj. Jedan od ispitanika navodi obitelj kao najveći utjecaj na razvojne promjene koje se događaju kod djeteta.

Ispitanici koji su na ovo pitanje odgovorili negativno, nisu imali konkretna objašnjenja već su mišljenja da je teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu imala detaljno objašnjenje određene razvojne faze, ali u svojim počecima te da to s vremenom u kojem živimo prestaje pratiti tijek razvoja koji je vidljiv u praksi. Sada se i nastavni plan i program proširio, a sve zbog posljedice sve ubrzanijeg i naprednijeg razvoja kod djece. Svih 5 ispitanika kažu da teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu kao ni jedna druga, nije " vječna " te da "vrijeme donosi svoje".

Ispitanik 5 : " *Morala bih ponoviti gradivo da bih što točnije odgovorila na ovo pitanje, no riskirat ću pa reći da ipak u praksi vidim da su teorija i praksa u sve većem raskoraku pa se tako i karakteristike određenih faza mijenjaju jer vrijeme donosi svoje. Nijedna pedagoška teorija nije "vječna". Ono što praksa pokaže, većinom se prema tome i vodimo. No, ne zanemarujem pomoć literature u svom radu. "*

I u literaturi nailazimo na kritike Piagetove teorije. Jedna od njih je neodobravanje pristupa kao što ga zastupa Jean Piaget, prema fazama već su mišljenja da je intelektualni razvoj kvantitativan, a ne kvalitativan (Ballargeon, Luo i sur., 2003).

Kada sam ih upitala kako svakodnevne situacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi pomažu u određenju i prepoznavanju određene faze djetetovog emocionalnog razvoja, većina ispitanici su odgovorila da im pomažu najviše kroz priliku za razgovor i interakciju s djecom. Svi ispitanici smatraju da za određenje djetetove emocionalne zrelosti treba proći određeno vrijeme u kojem se provodi opservacija djetetovog ponašanja gdje se uočavaju razlike i sličnosti u reakcijama što im omogućuje bolje razumijevanje i olakšava samu prilagodbu na pedagošku

situaciju. S tim da je razgovor najbolja metoda prepoznavanja stupnja emocionalnog razvoja u kojem se dijete nalazi se slaže svaki ispitanik odgojitelj, te 5 nastavnika u osnovnoj školi.

Ispitanik 6 : " *Opserviranjem dječjeg ponašanja uočavamo sličnosti i razlike u reakcijama što nam omogućuje bolje razumijevanje i prilagođavanje situacijama koje nas ponekad i iznenade. Teško je izbjeći iznenađenja u ovoj dobi. Razgovor s djetetom je moj najlakši put do prepoznavanja*"

Ispitanik 3 : " *Pomažu mi da u određenim situacijama znam da li ponašanje učenika odgovara njihovoj kronološkoj dobi ili ima određena odstupanja. Npr. prilikom upisa djece u prvi razred ispituje uz emocionalni razvoj i ostala područja dječjeg razvoja. Nadalje, kad učenici imaju probleme u učenju i ponašanju važno je znati faze emocionalnog razvoja te odstupanje od nekih normi, a to većinom saznam kroz razgovor ili uvidom u način rješavanja zadataka koje im zadam. "*

Ispitanik 1 : " *Svakodnevno proučavamo reakcije djece, pratimo promjene i/ili napredak u cjelokupnom razvoju djeteta. Emocionalni razvoj je izuzetno važan, jer može biti pokretač ili kočnica u djetetovom funkcioniranju. U školu dolaze djeca u različitim fazama emocionalnog razvoja, što se vidi odmah na početku tijekom odvajanja od roditelja, način na koji prihvaćaju zadatke, kako se nose s neuspjehom. "*

Iz navedenih citiranih odgovora ispitanika, možemo vidjeti kako emocionalni razvoj i obilježja faza emocionalnog razvoja prepoznaju djelovanjem kroz praksu. Ispitanik 5 dodaje kako je potrebno svakodnevno promatrati djecu u radu i odnošenju prema drugima, ali je neizostavno savjetovanje s kolegama u školi, a pogotovo sa stručnom službom koja im pomaže u specifičnim slučajevima.

Ispitanik 5 : " *Imala sam dijete koje je bilo u emocionalnom, da tako kažem, zaostatku i to je vrlo negativno djelovalo na njegov uspjeh u školi te na odnos s vršnjacima. Odnos prema školskim obvezama je bio jako loš, mogu reći i nikakav. Kada sam došla pred zid, morala sam se posavjetovati sa kolegicom koja je pedagog i koja na takve situacije svojim savjetodavnim radom može imati bolji utjecaj. I da, pomoglo mi je da riješim problem, no trebalo je vremena."*

Vodeći se primjerima iz prakse, odgojitelji su na pitanje o razvitku egocentričnog mišljenja i njegovog utjecaja na intelektualni razvoj, odgovarali da se javlja oko 2.godine života te da se smanjuje tijekom 4.godine života. Ispitanik 6 smatra da egocentrično mišljenje ometa

u logičkom prosuđivanju jer je orijentiran na sebe pa to vuče i posljedice na intelektualni razvoj. Ispitanik 3 predstavlja mišljenje većine nastavnika o pojavi egocentričnog mišljenja te njegovog utjecaja na intelektualni razvoj, a zanimljivo kako je svih 8 ispitanika iz osnovne škole znalo točan period pojave egocentričnog mišljenja, što nam govori kako je upućenost u teoriju i dalje vrlo dobra.

Ispitanik 3 : " *U dobi od 2-6 g. javlja se egocentrizam , a postepeno se gubi između 6 i 7 g. ako se dijete što prije počne navikavati na život u grupi i na to da postoje pravila kojih se treba držati u skupini kako bi i samo bilo prihvaćeno od strane vršnjaka.*"

Ispitanik 1 : " *Poznato je da djeca imaju egocentričnu fazu, ali ona postepeno ustupa mjesto logičkom razmišljanju i shvaćanju vanjskog svijeta. Prema Piagetu dobna granica je oko sedme godine života. Djeca s kojom se roditelji bave na poticajan način dosta ranije napuštaju egocentričnu fazu. "*

„ Predoperacijska faza, prema Jean Piagetu, traje od druge do sedme godine. Obilježena je sa brojnim promjenama u djetetovu funkcioniranju, a najbitnije su promjene u razvoju koje se odnose na hodanje, savladavanje govora, verbaliziranje vlastitih misli i aktivnosti, korištenje jezika i animizam (pridavanje osjećaja neživim bićima). Osnovna značajka ovog razdoblja je egocentrizam. Egocentrizam je stanje kada je dijete fokusirano na sebe. Dijete gleda svijet u terminima sebe i vlastite pozicije. Nisu još sposobni suosjećati s drugima ili vidjeti iz tuđe pozicije. “ (Atkinson, Hilgard i sur. 2007).

Nadalje, tijekom ispitivanja razvojnih faza prema Jean Piagetu, htjela sam saznati da li određeni period konkretnih operacija vrijedi za svih. Odgovore koje sam dobila od sveukupno 15 ispitanika, njih čak 14 je bilo negativno. Nastavnici su mišljenja da okvirno postoji određeni period konkretnih operacija za svu djecu. Međutim, neka zahtijevaju više vremena, veću podršku, jednostavnije metode i zadatke. Samo ispitanik 3 smatra da vrijedi za svih, bez dodatnog objašnjenja.

Ispitanik 1 : " *Okvirno postoji određeni period konkretnih operacija za svu djecu. Međutim, neka zahtijevaju više vremena, veću podršku, jednostavnije metode i zadatke. "*

Ispitanik 2 : " *Ne vrijedi ko što ne vrijede ni sva društvena pravila za svih. Neka djeca dostignu taj period ranije neka kasnije. ali to je sve dio čari učenja i poticanja.*"

Na pitanje postoje li pojedinci koji u tu fazu ulaze ranije ili kasnije te po čemu to zaključuju, ispitanik 2 je odgovorio da postoje i da to uviđa prema načinu rješavanja zadataka odnosno dolaženja do točnog odgovora i prema odnosima unutar razreda. Nekoliko ispitanika navodi da su nadarena djeca ta koja ulaze ranije u fazu konkretnih operacija.

Ispitanik 4 : " *Nadarena djeca ulaze u tu fazu uvijek ranije dok djeca sa slabo razvijenim sposobnostima ulaze kasno. "*

Ispitanik 15: " *Ne vrijedi za svih određena životna dob da će i tada "ući " u određenu fazu. Nadarena djeca, djeca koja su emocionalno zrelija ulaze ranije, a ostala kasnije. Većinom to primijetim u interakciji s njima u razredu te kroz učenje i rješavanje zadataka. "*

Obilježje kada je dijete sposobno ovladati načelima primjene vlastitog znanja ispitala sam i kod odgojitelja i nastavnika, no odgojitelji nisu znali odrediti točan period i točnu fazu razvoja kojem ta karakteristika pripada.

Ispitanik 11: " *Nisam sigurna u kojoj točno fazi se to događa, no vjerojatno kasnije. Ipak, sve zavisi od djeteta do djeteta. To se ponajviše očituje kada radi ono što voli, što ga zanima. "*

Ispitanik 9 : " *Sve ovisi o djetetu. U praksi što sam vidjela, rekla bih oko 5.godine života. Nisam sto posto sigurna. "*

Nastavnici su bili sigurniji u svoje znanje pa su, poznajući postulate i razvoj intelektualnog razvoja po fazama koje je istražio Jean Piaget, dali konkretnije odgovore, ali dosta i različite kada je riječ o točnoj životnoj dobi djeteta.

Ispitanik 1 : " *Postoje znatne individualne razlike, ali već sa sedam-osam godina djeca mogu primjenjivati vlastito znanje. Pri tome treba voditi računa o primjerenosti sadržaja i metoda dječjoj dobi. "*

Ispitanik 14: " *U dobi od 11 g."*

Ispitanik 7 : " *To je tako individualno. Neki učenici već u 1. razredu primjenjuju stečeno znanje. Na primjer, stečeno znanje iz matematike primjenjuju u prirodi i društvu."*

Ispitanik 2: " *Pa opet ovisi o djetetu, ali do kraja četvrtog razreda potrebno je da svi time ovladaju. Opet ,kažem, neki će to postići, a neki baš i neće to vam je jako teško kad u raredu imate više od 20 djece. Nastojite svima pružiti jednako znanje, a to na koji način će oni*

primijeniti i hoće li ne ovisi potpuno o vama. Neka djeca su znatiželjna i vole školu, a s nekima se do trećeg razreda borite da zavole školu i da shvate da je škola dobra za njih. "

U fazi konkretnih operacija, javlja se logičko razmišljanje te sposobnost konzervacije na određenim poznatim sadržajima što podrazumijeva stvaranje pojmova, uviđanje odnosa i rješavanje problema. Kada dijete nauči konzervirati, to znači da je sposobno uvidjeti kako kvantitativna svojstva stvari ostaju ista ako im se ništa ne doda ili ne oduzme. Vanjski izgled se mijenja, no količina ostaje ista. Za to mu je potrebno i razumijevanje koncepata kompezacije i reverzibilnosti. (Atkinson, Hilgard i sur. , 2007)

Istraživanje pokazuje kako ispitanici nastavnici i odgojitelji u većini slučajeva prepoznaju obilježja pojedinih faza intelektualnog razvoja, no i njihova iskustva u praksi koja govore da ulazak u određenu fazu ne vrijedi za svu djecu iste životne dobi. Nadarena će djeca u sljedeću fazu razvoja ući ranije od ostale djece, dok će neki kasnije savladati taj prijelaz.

8.2. POVEZANOST TEORIJE INTELEKTUALNOG RAZVOJA PREMA JEAN PIAGETU S PEDAGOŠKOM PRAKSOM

Proučavajući odgovore svih 15 ispitanika, ispitanici ukazuju na to da teorija intelektualnog razvoja ima svoju poveznicu s praksom, ali nad nekim situacijama u praksi teorija gubi svoju moć. Ono što ispitanicima pomaže je znanje iz teorije kao okvir ili vodilja u praksi. Na primjeru emocionalnog razvoja djeteta i njegovog poticanja, odnosno načina na koji se potiče, nastavnici potiču emocionalni razvoj naglašavajući važnost prepoznavanja i izražavanja vlastitih emocija, empatije i tolerancije. Takve i slične smjernice nalaze u literaturi, kako kaže ispitanik 12, dok ispitanik 10 smatra da su ga " primjeri iz prakse naučili kako se odnositi u tom području koje treba njegovati svakodnevno, a posebno kod djece koja dolaze iz nepoticajnih obitelji i zbog toga kaskaju u razvoju " .

Ostatak ispitanika mišljenja su kao i ispitanik 1 i ispitanik 3 koji socijalnu interakciju drže za vrlo važan čimbenik kod emocionalnog razvoja, a isto kaže i literatura. Ono što bitno utječe na dječju socijalizaciju emocija su afektivni signali koji se razmjenjuju između djece i odraslih u socijalnim interakcijama u kojima se dijete nađe. Nužno je da dijete pronađe način kako će razumijevati i prepoznavati emocije iz okoline. Način na koji razumije emocije poslane od strane roditelja ili drugih osoba iz okoline, od velike je važnosti iz razloga što se daljnje učenje socijalnih normi, određena pravila ponašanja grupe kojoj dijete pripada te učenje

socijalnih vještina time olakšava ili, u slučaju pogrešnog razumijevanja, otežava. „ Socijalne interakcije uključuju niz socijalnih vještina pa tako kompetentna djeca usklađuju svoje ponašanje s ostalima te nalaze zajednički jezik i ispituju međusobne sličnosti ili razlike u skladu s već naučenim prosocijalnim vještinama. “ (Brajša-Žganec, 2003)

Ispitanik 1 : " *Emocionalni razvoj se potiče podrškom, pohvalom, hrabrenjem, poticanjem djeteta da vlastitim trudom dođe do rješenja, izražavanjem emocija i učenjem djeteta kako izraziti i/ili kontrolirati emocije, pokazati interes za djetetove misli, osjećaje, aktivnosti...Treba postepeno osamostaljavati dijete, a ne mu pomagati radeći umjesto njega. Važno je da djeca osjete zadovoljstvo uspjehom. Zato se kreće od lakših, poznatih stvari, životnih situacija, kroz igru i zanimljive aktivnosti. Naravno, sve se mora raditi u dogovoru s roditeljima kako bi se primjenjivali isti postupci. Socijalna interakcija je izuzetno važna. To ćete svakako moći potvrditi i literaturom, s kojom ste se sigurno ovih 5 godina studiranja i susreli. U socijalnom razvoju veliku ulogu imaju interakcije s obitelji od najranije dobi. Dijete razvija emocije, usvaja način ponašanja, stječe povjerenje i sigurnost. To je jako važno prilikom odvajanja djeteta od roditelja najprije u vrtićkoj, a onda i školskoj dobi. Dijete mora znati komunicirati s djecom i odraslima, jer je to bitno za život i uspjeh u razrednoj zajednici. Također bi trebalo usvojiti osnovne norme ponašanja u grupi, naučiti poštivati pravila igre i razredna pravila. "*

Ispitanik 3: „ *Potreba za toplim i podržavajućim odnosom i njezino zadovoljavanje jako je bitno za emocionalni razvoj djece. Djeca koja primaju pozitivne emocije od svojih najbližih, uspješnije uspostavljaju odnose s drugima i lakše znaju izraziti ljubav. Osim podržavajuće i empatične obiteljske okoline i različiti školski programi mogu unaprijediti dječje razumijevanje tuđih emocija. Kada zapnem oko samih ideja kada naiđem na teži slučaj, znam se vratiti na literaturu te se pomoći nekim starim bilješkama. "*

Kako i ispitanici naglašavaju veliki utjecaj obitelji i socijalne interakcije i u teoriji se potvrđuje isto. „Socijalna interakcija odvija se neverbalno kao i verbalno. Da bi dijete moglo usvojiti socijalne vještine u komunikaciji s drugima, prvo mora naučiti regulirati vlastite emocije. U tome obitelj ima presudnu ulogu u prepoznavanju, izražavanju i kontroli emocija, a te vještine nazivaju se emocionalnom kompetencijom. Smatra se da do treće godine života majka ima najvažniji utjecaj na socio-emocionalni razvoj djeteta. Djetetovo socijalno funkcioniranje znatno ovisi o roditeljskoj izražajnosti, ponajprije majčinom pokazivanju pozitivnih emocija i majčinoj toplini . “(Zhou i sur., 2002.)

Samo poznavanje teorije intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu, 10 od 15 ispitanika tvrdi da im to u praksi pomaže. Svih 7 odgojitelja odgovorilo je kako im to pomaže svakako u što lakšem provođenju prakse te uopće razumijevanju dječjeg kognitivnog razvoja. Praksa ih ponekad iznenadi, no sve na čemu su gradili svoj rad i dobru praksu, bilo je teorijsko znanje.

Ispitanik 6: *"Poznavanje teorije nikada nije bilo nešto što je "višak" u radu. I to svakako ne kada radite s vrtićkom djecom. Djeca u školi su možda malo otvorenija knjiga i lakše ih je razumjeti, no kada radite s djecom od 2 do 6 godina, tada vam literatura uvijek stoji pri ruci. Doduše, svako moje djelovanje u praksi nije bilo kao prema uputama iz knjige, ali u svakoj prepreci mi je pomoglo da bar napravim dijelom ispravno. "*

Ispitanik 13: *"Svakako je od pomoći, no uvijek ću reći kako praksa daje najviše znanja. Uvidjet ćete to i sami kada vaš rad započne. Teorija je jedno, a praksa je drugo. Moram priznati da je mene ta razlika uvelike iznenadila. Konkretno, poznavanje teorije koju vi istražujete, moram reći da je od velike koristi. Faze koje prolaze djeca u vrtiću nisu najjednostavnije za dokučiti pa tako literatura nudi neka svoja rješenja odnosno samo objašnjenje kognitivnih struktura kod djece. "*

Tri nastavnika od ukupno osam ispitanih, smatra da samo poznavanje teorije ne nudi garanciju da će praksa biti na nivou. Povezanost teorije i prakse u potpunosti niječe 5 ispitanika uz objašnjenje da se s vremenom mijenjaju kognitivne strukture djeteta te da se neki općeniti okviri mogu prepoznati s dugogodišnjom praksom i uz nešto malo znanja iz literature.

Ispitanik 1 : *"Piagetov doprinos razumijevanju kognitivnih struktura djeteta je zaista velik. Omogućuje nam bolje razumijevanje djeteta i samim time bolje mu možemo pomoći u sveopćem razvoju. Dakako, postoje određena ograničenja i nepravilnosti, pa se ne možemo strogo držati njegove teorije. Mišljenja sam da je praksa ta koja te treba voditi ka rješenjima u određenim situacijama u razredu ili u školskom okruženju. Ne kažem da poznavanje literature nije bitno, no veliku prednost ima praksa. "*

Ispitanik 14 : *"Teorija Jeana Piageta je zanimljiva i može biti korisna. Znači prema toj teoriji dijete treba pustiti da samostalno, na svoj način donosi zaključke, a ne ga navoditi tj. upletati se u njegov način razmišljanja. Taj način primjenjujem dok djeca iznose mišljenja o nekoj već obrađenoj temi ili o nekom problemu ili situaciji iz života. Međutim, tijekom svladavanja novog gradiva navodim ih na određene zaključke kako bi ovladali tim gradivom. Rijetko kada ih*

pustim da sami idu cijelim putem svladavanja novog gradiva. Mogla bih to isprobati. Kombinaciju teorije i prakse u većoj količini nego što sam dosad prakticirala. "

Ispitanik 13: *" Bez nedovoljne prakse, a velikog bavljenja literaturom ne možemo doći do uspješnih rezultata u svom radu. Onaj tko radi u školi, mora znati da za razumijevanje kognitivnih struktura djeteta u različitoj dobi može postići samo iskustvom iz prakse. Teorija svakako dobro dođe, ali nije presudna. Praksa je zanimljiv teren u kojem se treba snalaziti i rukama i nogama, ali i teorijom naravno. "*

Ispitanik 14 : *" Poznavanje teorije mi je pomoglo u počecima, ali što više vrijeme prolazi, vidim da djeca napreduju tolikom brzinom da to nijedna teorija više ne može objasniti. "*

Teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu zanemaruje okolinske čimbenike kada je u pitanju razvoj djetetovih kognitivnih struktura, no tijekom istraživanja na tom sam polju naišla na nesuglasnost teorije s praksom. Čak 14 ispitanika odgovorilo je da su jednako važni i biološki i okolinski čimbenici kada govorimo o cjelokupnom razvoju djeteta. Teoriji zamjeraju odbacivanje mogućnosti odgoja pod utjecajem okoline te se tu nazire nepovezanost same teorije s praksom. To im u provođenju prakse niti malo nije od pomoći jer i sami vide da je utjecaj okoline vidljiv u svim poljima, skoro jednako kao i biološki čimbenici.

Ispitanik 1 : *" Po meni su bitni i biološki i socijalni čimbenici kada je riječ o intelektualnom razvoju. Događa se da imamo u školi djecu vrlo visokog, ali i dosta niskog intelektualnog razvoja. Rad s njima zahtijeva posebne programe i pristupe, neprestanu suradnju s roditeljima, pomoć vanjskih suradnika i stručnjaka. Većina djece je prosječnog intelektualnog razvoja. Sada do izražaja dolaze socijalni čimbenici – poticajna ili nepoticajna obitelj, cjelovita / necjelovita obitelj, ekonomski status obitelji, zdravstvena situacija u obitelji (bolest, ovisnosti...). Roditelji svojim ponašanjem daju primjer, odnosno model svojoj djeci. Vrlo često visoko inteligentna djeca ne uspijevaju radi socijalnih razloga. "*

Ispitanik 3 : *" Važno je naglasiti da urođena predispozicija jest nužan uvjet za intelektualni razvoj, ali nije dovoljan. Ako djeca nemaju potporu i aktivnu angažiranost roditelja, škole i drugih socijalnih činilaca njihove predispozicije se neće razviti. Praksa to i potvrđuje, ali sve je individualno i ovisi od slučaja do slučaja. "*

Ispitanik 14 : *" Podjednako su važni. U biti, odnos roditelja tj. njihov stav i donos u obitelji je važan u intelektualnom razvoju jer mi budemo s njima samo dio dana kad ih nastojimo što više potaknuti, ali na roditeljima je da nastave poticati. Uostalom, oni su i dječji prvi kontakt,*

poticaj za intelektualni razvoj. Uvelike vam se primijeti razlika djece kojima su roditelji više obrazovani i koji žele djecu potaknuti na obrazovanje, intelektualno razmišljanje i na ravnopravan odnos roditelja i djeteta. Ovo je samo moje mišljenje na temelju iskustva dosadašnjeg rada. Ali razlike se vide i u godinama roditelja. Mislim da mlađi roditelji više potiču intelektualni razvoj svoje djece možda imaju više volje za to, ne znam. Ili oni roditelji čija su djeca jedinci nekako se više vremena imaju posvetiti tom razvoju. Ne znam, mislim da je jednaka odgovornost i na društvu i na obitelji da potaknu intelektualni razvoj pa opet kažem da su i socijalni i biološki čimbenici neisključivi, odnosno jednako bitni."

Ispitanik 4 jedini je ispitanik koji se nije složio da su biološki i socijalni čimbenici od jednake važnosti kada je riječ o intelektualnom razvoju djeteta.

Ispitanik 4 : " Što duže radim u školi, to mi praksa više pokazuje da su biološki čimbenici važniji od socijalnih. Socijalni čimbenici tj. uvjeti u kojima dijete odrasta, poticaji koji mu se pružaju, pomoć pri rješavanju problema potiče intelektualni razvoj. Ali ako dijete posjeduje visoke intelektualne sposobnosti, ono će samo od sebe razvijati svoj intelekt jer mu je to prirodno. Primjer toga su učenici koji ne prate nastavu, ne uče redovito, ne pišu redovito domaće zadaće, a na usmenom ili pismenom ispitivanju postiže odlične rezultate, često zapanje nastavnike svojim zaključcima. "

Poveznica između teorije i prakse zasigurno postoji, no imajući uvid u odgovore ispitanika, možemo zaključiti kako je teorija uvijek dobar oslonac u kriznim situacijama, no ne i uvijek pravo rješenje. Vrijeme nosi svoje pa tako i promjene u razvoju djece. Djeca su sve inteligentnija i sposobnija, dok su neka zaglušena napretkom tehnologije pa se time u školskim obvezama i slabije snalaze, motoričke sposobnosti su upitne, a kritičko razmišljanje ne nazire svoj početak. Takvi i slični problemi na koje nastavnici i odgojitelji nailaze, navode se u literaturi i uz okvirne teoretske smjernice i mnogo iskustva u praksi, svaki pedagoški djelatnik dolazi lakše do rješenja.

8.3.OBILJEŽJA INTELEKTUALNOG ODGOJA I VAŽNOST POTICANJA INTELEKTUALNOG ODGOJA U OBITELJI I ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Ispitujući nastavnike i odgojitelje o važnosti i obilježjima intelektualnog odgoja, iznenadila sam se njihovim interesom za sudjelovanje u pružanju odgovora te oduševljenjem kada ističu važnost obitelji u tom području. Ono što je većina ispitanika rekla za obilježja intelektualnog odgoja istakla bih u nekoliko citata koji slijede:

Ispitanik 3 : " *Djeca se trebaju igrati ne samo radi zabave već i za učenje i razumijevanje svijeta. Poticati ih da se igraju vani, trče što više, voze bicikl i sl. sve to pozitivno djeluje na intelektualni razvoj. Uslijed brzog razvoja tehnologije sve se više djece, od najranije dobi može vidjeti s mobitelima u ruci. Smatram da je prerana uporaba tehnologije pogubna za djecu iz više razloga; općenito za zdravlje te usporavaju ne samo njegov intelektualni razvoj već cjelokupan razvoj. Postoje mnoge didaktičke igre namijenjene poticanju razvoja logičkog mišljenja kod djece od najranije dobi. "*

Ispitanik 4: " *Intelektualni odgoj je preduvjet za stjecanje samostalnosti, preduvjet za snalaženje u novim okolnostima, preduvjet samostalnom učenju i svladavanju prepreka i problema. "*

Ispitanik 13: " *Obrazovanje nije cilj kojem težim nastavi već i intelektualni odgoj pod kojim se podrazumijeva primjena vlastitog znanja, sposobnost razlikovanja svijeta od sebe. "*

Iz priložena zadnja dva odgovora, možemo izvući zaključak da se i mišljenja praktičara slažu sa tvrdnjama iz teorije. Prema Šimleša (1978), intelektualni se odgoj definira kao osposobljavanje učenika za upoznavanje, traženje i otkrivanje istine i formiranje odgojnog osobnog odnosa učenika prema istini. Za njega su najbitnije sastavnice intelektualnog odgoja odnos učenika prema istini i razvijen kritički stav odnosno sposobnost kritičkog mišljenja koje određuje kao sposobnost uočavanja, procjenjivanja i razlikovanja bitnih od nebitnih veza. No, kada govorimo o intelektualnom odgoju, važno je znati da ono sadrži elemente pojma „obrazovanje“ , da su oni njegovi sastavni dijelovi i da se ne može odvijati nezavisno od obrazovanja. Obrazovanje obuhvaća cjelokupno područje intelektualnog odgoja.

O važnosti poticanja intelektualnog odgoja i o načinima kako ga potiču, ispitanik 2 kratko navodi da nastoji uvijek dati konkretne zadatke tj. situacije u kojima je potrebno naći rješenje koje nemaju u knjigama, ali da to nije uvijek moguće napraviti. Detaljnije odgovore dobila sam od ispitanika 15 i ispitanika 4.

Ispitanik 15 : " *Intelektualni odgoj se potiče na puno načina. Najprije je važno prilagoditi sadržaje i metode rada s djetetom. Treba krenuti od poznatog, jednostavnog, zanimljivog..., a onda zahtjeve i sadržaje širiti. U rad treba uključiti sva osjetila, tako da dijete čuje, vidi, osjeti, opipa, okusi. Treba početi učiti kroz igru, pripremiti različite izvore učenja, pokazivati, izrađivati nešto s djecom, poticati ih na pitanja i onda odgovarati na njih, primjenjivati bliske situacije iz svakodnevnog života...Dijete mora i griješiti i učiti iz svojih grešaka. Važno je dijete motivirati, zainteresirati, upućivati, poticati, hvaliti, usmjeravati... "*

Ispitanik 4 : " *Intelektualni odgoj potičem jednostavnim projektima gdje učenici samostalno uz osnovne upute istražuju, odlučuju, razlučuju bitno od nebitnog. Zatim u obliku paragonice, zagonetkama, prilikom ponavljanja i usvajanja gradiva gdje iznose i obrazlažu svoje mišljenje."*

Načini na koje potiču intelektualni odgoj vrlo su slični kod većine ispitanika. Ono što i zalaže teorija, a to je poticanje djeteta na samostalno djelovanje, to se i ovim istraživanjem dodatno i potvrdilo. 15 ispitanika odgovorilo je da je uloga obitelji u intelektualnom odgoju djeteta neizostavna i možda ključ svih "padova ili uspjeha u intelektualnom razvoju". Mišljenja većine prenosim u nekoliko odabranih odgovora ispitanika, od kojih je ispitanik 3 dao i konkretan primjer iz prakse koji potvrđuje koliko je pozitivan ili negativan utjecaj obitelji itekako vidljiv.

Ispitanik 1 : " *Inteligencija je nasljedna, ali je uloga roditelja u intelektualnom razvoju djeteta ogromna i to još od dojenačke dobi. Na intelektualni razvoj dobro utječu tjelesne aktivnosti, dobar san, glazba, kreativne igre, razgovor, uključivanje u rad – mozak uči dok radi, a ne sluša. Najprije treba čitati djetetu, a onda ga poticati da samo čita, razgovarati o pročitanoj, odgovarati na pitanja. Važno je pružiti djetetu osjećaj sigurnosti i ljubavi i u takvom okruženju razvijati samostalnost i samopouzdanje. "*

Ispitanik 3 : " *Uloga obitelji je velika od samog rođenja djeteta kroz interakciju i druženja s djetetom, do igranja raznih edukativnih igara, čitanja priča i šetnji s djetetom , odgovarati mu na njegova pitanja, voditi ih među djecu, na putovanja da upoznaju druge zemlje i običaje te šire svoje horizonte itd. Na kraju, iz svog iskustva bi naglasila važnost obitelji tj. okolinskih uvjeta i koliko su oni bitni. Na testiranju inteligencije dviju učenica iste dobi i dobivenih različitih rezultata testa inteligencije (IQ), koje sam dobila od kolegice psihologinje, jedna je imala teškoća u učenju i ekstremno niske intelektualnih sposobnosti, druga je bila odlikašica (doduše na granici) i prosječnih intelektualnih sposobnosti. Što je uzrok tolikoj razlici?*

Smatram da je u obiteljima. Prva je živjela u teškim socijalnim prilikama, otac je bio u zatvoru, majka nezaposlena. Djevojčici do škole nitko nije čitao priče niti je imala kakve druge poticaje za razvoj kognitivnih sposobnosti dok su drugoj djevojčici roditelji bili profesori, ona je išla u glazbenu školu i imala repeticije ako bi što u školi zapelo. "

Ispitanik 6 : " *Smatra se da je utjecaj roditelja na intelektualni razvoj presudan jer su oni ti koji moraju pratiti, održavati, stimulirati daljnji razvoj urođenih predispozicija. "*

Ispitanik 9 : " *Onako kako obitelj odgoji dijete i kako utječe na njega od malih nogu, uvelike pomaže u vrtiću i u školi kada je riječ o intelektualnom razvoju i prostoru za daljnji razvoj na već stvorenim temeljima. "*

Ispitanik 12: " *Iznimna! Mi smo samo dio njihovog intelektualnog razvoja. Velika je uloga roditelja, baka i djedova, starijih sestara i braće. Smatram da je potrebno od rođenja poticati razvoj na način da se pred djecu postavljaju različiti izazovi i ne treba im odmah ponuditi rješenje. Vjerujte, djeca su snalažljiva. Samo ih treba pustiti da nam pokažu koliko. "*

Kada promijenimo roditelja kao osobu koja sluša svoje potrebe, a ne djetetove, dobit ćemo roditelja koji se potruđi ostaviti dijete na miru, neposredno se upleće što je rjeđe moguće jer zna da time potiče neposredno i sa što manje izravnog utjecaja djetetov intelektualni odgoj. Roditelj kao odgajatelj mora biti "budan" i pažljiv te usmjeriti svu energiju na to da njegova vlastita ličnost i njegov život, da stvarnost sa svojom jednostavnošću postane odgajateljem djeteta. Djeca moraju steći svoje vlastite ideale, a ne usvajati roditeljske. Monataigne smatra da je „ *samo doista veliki duh u stanju sagledati prirodu djeteta*“ (Key, 1900).

Čitajući literaturu i provodeći istraživanje o važnosti intelektualnog odgoja, nesumnjivo je zaključeno, što teoretski, što primjerima iz prakse, da je intelektualni odgoj okosnica svim pedagoškim djelovanjima. Intelektualni odgoj je neophodan u svakoj situaciji, u obitelji, društvu i odgojno-obrazovnoj ustanovi. Bez njegovanja i poticanja intelektualnog odgoja već u ranim godinama života, nema ni dobrog obrazovanja ni prostora za postizanje cilja, a to je cjelokupni razvoj ličnosti.

9. KRITIKA PIAGETOVE TEORIJE

Iako je teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu nesumnjivo dala detaljan uvid u kognitivni ili spoznajni proces i sposobnostima kojim dijete raspolaže, određeni teoretičari i znanstvenici pronašli su nekoliko nedostataka ove teorije.

Autori Ballargeon, Luo i sur. daju jednu od značajnijih kritika Piagetove teorije intelektualnog odgoja koja nam govori kako je uzorak djece koji je koristio Jean Piaget zapravo nereprezentativan. Najbolji dokaz za to je senzomotorička faza razvoja. Piaget je u početku teorije koristio uzorak koji se sastojao od njegovo troje djece. Piaget je govorio kako djeca pred kraj druge godine života pokazuju znakove konstantnosti objekta, no istraživanja koja se kasnije odvijala pokazuju kako se to već događa kod djece od 3-5 mjeseca života. Jean Piaget je govorio o konzervaciji količine (razumijevanje da se kvantitativna svojstva, u ovom slučaju količina vode, predmeta ne mijenjaju unatoč promjeni vanjskog izgleda). Stoga su to autori doveli u pitanje. Oni navode kako se ona pojavljuje puno ranije nego je to utvrdio Piaget. Animizam, prema njihovom mišljenju, nestaje ranije. Nadalje, teoretičari ne odobravaju pristup kao što ga zastupa Jean Piaget, prema fazama razvoja, već su mišljenja da je intelektualni razvoj kvantitativan, a ne kvalitativan.

Istraživači koji su opažali djecu u vrtiću uočili su kako već djeca vrtićke dobi imaju logičko mišljenje te samim time neki istraživači ne prihvaćaju Piagetova shvaćanja. Sva ta istraživanja dovode do prigovora i primjedba na Piagetovu teoriju. Oni smatraju kako su Piagetove metode i pokusi doveli do krivog shvaćanja prirode dječjeg mišljenja te se dovode u pitanje njegove metode te jesu li njegova pitanja djeci razumljiva. Istraživači koji su promatrali djecu u vrtiću smatraju da djetetu ponovljena pitanja djecu navode na mišljenje da je odgovor negativan odnosno da nije ispravan. Dijete na svoj način tumači ono što od njega istraživač traži svojim pitanjem pa to znatno utječe na uspješnost metode. (Blank, Rose i Berlin, 1978) Na primjer ako tražimo dijete da usporedi dva niza kako bi utvrdilo broj predmeta, ono će to učiniti s lakoćom. Ali, ako mi promijenimo pitanje i upitamo ih zašto jedan skup sadrži više predmeta od drugog skupa djeca će u ovom slučaju pogriješiti i dati netočan odgovor. Iz ovog primjera možemo uočiti kako pitanje ne otkriva manjak logike u prosudbi djece već pokazuje da tumačenje tuđih riječi uključuje više od značenja samih pitanja.

10. ZAKLJUČAK

Analizom i obradom relevantne literature o teoriji intelektualnog razvoja Jeana Piageta, dobili smo uvid u temeljne postavke koje teorija pruža. No, usporedbom teorije i analizom istraživanja koje sam provela, dolazimo do drugačijih saznanja.

Ispitani nastavnici i odgojitelji smatraju da se teorija i praksa moraju povezivati i međusobno ispreplitati u pedagoškim situacijama, no, poznajući teoriju intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu, njihova su mišljenja i stavovi ipak drugačiji, a i praksa pokazuje drugo. Stajališta su da se faze ne mogu ograničavati, da je Piaget u potpunosti zanemario utjecaj okoline što vide kao nedostatak spomenute teorije. Obitelj, vrtić i škola, tri su različite okoline koje ne samo da utječu na razvoj kognitivnih sposobnosti već su neke od njih i temelj za intelektualni odgoj i razvoj. Podcjenjivanje djetetovih sposobnosti te negiranje da dijete ne treba pomoć odraslih, prema njihovom je mišljenju kriva i nedovoljno razrađena tvrdnja. I u literaturi nailazimo na kritike Piagetove teorije. Teoretičari koji kritiziraju teoriju intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu, ne odobravaju pristup kao što ga zastupa Jean Piaget, prema fazama razvoja, već su mišljenja da je intelektualni razvoj kvantitativan, a ne kvalitativan. (Ballargeon, Luo i sur., 2003)

Nadalje, istraživanje pokazuje kako ispitanici nastavnici i odgojitelji u većini slučajeva prepoznaju obilježja pojedinih faza intelektualnog razvoja, no i njihova iskustva u praksi koja govore da ulazak u određenu fazu ne vrijedi za svu djecu iste životne dobi. Nadarena će djeca u sljedeću fazu razvoja ući ranije od ostale djece, dok će neki kasnije savladati taj prijelaz. Jean Piaget je fazama razvoja dao točne okvire pa tako primjerice faza konkretnih operacija traje od 7. do 11. godine, a faza formalnih operacija počinje u 12. godini života i traje do 16. godine. Na ovom se području teorija i praksa razilaze. Ne postoji univerzalno pravilo za svih, ističu ispitanici. Kao što sam navela i prije, postoje pojedinci koje će do određene faze razvoja doći puno ranije, dok će neki za to trebati više vremena dok se njihove kognitivne sposobnosti razvijaju do te razine. Obilježja intelektualnog odgoja i način njegovog poticanja potvrdila sam i svojim istraživanjem. Odgojno-obrazovni djelatnici, u ovom slučaju osam ispitanih učiteljica razredne nastave i sedam odgojiteljica, navelo je ona obilježja i samo određenje intelektualnog odgoja kao što se navodi i u literaturi. Načini na koje potiču intelektualni odgoj vrlo su slični kod većine ispitanika. Ono što i zalaže teorija, a to je poticanje djeteta na samostalno djelovanje, to se i ovim istraživanjem dodatno i potvrdilo.

Nakon svega navedenog, možemo zaključiti kako teorija intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu i dalje daje jasan uvid u razvoj kognitivnih sposobnosti djeteta u različitoj životnoj dobi, no ne i detaljan. Kako vrijeme ide, tako se i djeca razvijaju bržim tempom. Djeca su izložena posljedicama globalizacije, pa i one, kao okolinski čimbenici, uz biološke, uvelike pridonose razvoju dječjeg mišljenja, ponašanja i cjelokupnog razvoja ličnosti. Upravo tu i vidimo veliki utjecaj okolinskih čimbenika koje je Jean Piaget u svojim istraživanjima zanemarivao. Nastavni plan i program iz godine u godinu se mijenja prema zahtjevima generacija koje dolaze sve spremnije ili nespemnije za izazove odgojno-obrazovnih ustanova u koje stupaju. Povezanost prakse i teorije i dalje postoji, ali ono što godine iskustva pokazuju je činjenica da svakom generacijom dobijemo djecu koja sve navedene faze razvoja sve brže savladavaju, dok neka na putu do određene faze, zbog raznih čimbenika, nailaze na razne prepreke. Postulati teorije intelektualnog razvoja Jeana Piageta od velike su važnosti za psihologiju i pedagogiju kao dvije društvene znanosti i svi pedagoški djelatnici se u svom radu najprije oslanjaju na teoriju intelektualnog razvoja što znači da je ova teorija bila i ostala okvirni putokaz za pedagoško djelovanje i usmjeravanje.

11. LITERATURA

Knjige :

1. Atkinson, Hilgard, Smith E., Nolen-Hoeksema S., L.Frederickson B., R. Loftus G., J. Bem D., Maren S. (2007), *Uvod u psihologiju*, Zagreb, Naklada Slap
2. Ballargeon R., Luo Y., Brueckner L., Munakata Y. (2003), „ *Reasoning about a hidden object after a delay: Evidence for robust representations in 5-month-old infants*“, *Cognition* 88 (2003), 23 – 35
3. Blank, M., Rose, S. A., & Berlin (1978), *The language of Learning : The preschool years*. New York : Grune &Stratton
4. Buggle F. (2002), *Razvojna psihologija Jeana Piageta*, Zagreb, Naklada Slap
5. Bulat, R. (2014), *Bebarije- Važnost poticanja intelektualnog i emocionalnog razvoja od najranije dobi*, Split, Harfa
6. Boyle D.G. (1969), *A students' Guide to Piaget*, Great Britain, Pergamon press
7. Brajša-Žganec, A. (2003), *Dijete i obitelj – Emocionalni i socijalni razvoj*, Jastrebarsko, Naklada Slap
8. Brković, A. (2011) , *Razvojna psihologija*, Čačak, Svetlost
9. Jaroševski, M. G. (1976), *Psihologija u XX stoljeću*, Sarajevo, Igkro „Svjetlost“
10. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji – kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap
11. Marendić, Z. (2009), *Teorijski okvir razvoja matematičkih pojmova u dječjem vrtiću*, *Metodika* 18, vol. 10, br. 1, 129-141
12. Mitrović, D. (1981). *Predškolska pedagogija*. Sarajevo: Svjetlost
13. Montessori,M. (2003), *Dijete – Tajna djetinjstva*, Jastrebarsko, Naklada Slap
14. Salovey, P. I Sluyter,D. (1999) , *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija*, Zagreb, Educa 42
15. Starc, B., Čudina - Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*, Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga
16. Sternberg, R. J. (2005). *Kognitivna psihologija*, Jastrebarsko: Naklada Slap
17. Šimleša, P. (1978), *Pedagogija*,Zagreb, Pedagoško-književni zbor
18. Vasta R., Haith M. M., Miller S. A. (1998), *Dječja psihologija*, Jasterbarsko: Naklada Slap“
19. Vukasović A. (1976), *Intelektualni odgoj*, Zagreb, Tiskara izdavačkog zavoda

20. Zhou Q, Eisenberg N, Lasoya SH, Fabes RA, Reiser M, Gutrie IK, Murphy BC, Cumberland AJ, Shepard SA. *The relationship and positive expressiveness to children's empathy- related responding and social functioning: A longitudinal study. Child Development* 2002; 73: 893-915.
21. Žan, P. (1968), *Psihologija inteligencije*, Beograd, Nolit

Internetski izvori:

22. Biography of Psychologist G. Stanley Hall Dostupno na :
<https://www.verywellmind.com/g-stanley-hall-biography-2795507>
(13.6.2019)
23. Human development theories – G.Stanley Hall : ' Father' of adolescence
Dostupno na :
<https://ilearn.careerforce.org.nz/mod/book/view.php?id=1184> (13.6.2019)

Sažetak

Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta: Suvremene pedagoške implikacije

Ovim diplomskim radom prikazat ću teoriju intelektualnog razvoja prema Jean Piagetu, objasniti sve razvojne faze koje se u teoriji razvoja navode te vodeći se time pokušati saznati kakve su suvremene pedagoške implikacije kada govorimo o intelektualnom razvoju. Cilj je povezati teoriju sa pedagoškom praksom te pronaći poveznice koje nam dokazuju samu teoriju i mogućnosti njezine provedbe u pedagoškom procesu te obilježja razvojnih faza prema teoriji Jeana Piageta. Također, istražiti obilježja intelektualnog odgoja, koliko je intelektualni odgoj važan i na koje načine se potiče. Jean Piaget istražuje i objašnjava djetetove sposobnosti, kako dijete misli i uči od samog rođenja pa do kraja adolescentske dobi kada sam kognitivni razvoj i prestaje. On se okreće djetetu kao pojedincu koje je u određenoj životnoj dobi sposobno pojmiti stvari oko sebe, uočiti veze i odnose između sebe i svijeta te je u mogućnosti riješiti problem koji se pred njim nađe. Teorija intelektualnog razvoja Jeana Piageta od iznimne je važnosti za pedagošku praksu jer svojim postulatima daje smjernice za kompetentno pedagoško djelovanje.

Ključne riječi: Jean Piaget, intelektualni razvoj, razvojne faze, pedagoške implikacije, pedagoška praksa.

Summary

Jean Piaget's Intellectual Development Theory: Contemporary Pedagogical Implications

This master's thesis will present the theory of intellectual development according to Jean Piaget, explain all the phases mentioned in the theory of development and try to find out what contemporary pedagogical implications are when we talk about intellectual development. The aim is to relate the theory with pedagogical practice and to find the links that prove the theory itself, the possibilities of its implementation in the pedagogical process and the characteristics of the development phases according to Jean Piaget's theory. Furthermore, the features of intellectual education will be explored, along with how much intellectual education is important and in which ways it is promoted. Jean Piaget explores and explains the child's abilities, how a child thinks and learns from the very beginning until the end of the adolescence when the cognitive development is stopped. He considers the child as an individual who is at a certain age able to perceive things around him, to perceive the relationships between himself and the world and is able to solve the problem that comes before him. Jean Piaget's intellectual development theory is of utmost importance for pedagogical practice, as it provides guidelines for competent pedagogical work to his postulates.

Key words: Jean Piaget, intellectual development, developmental phases, pedagogical implications, pedagogical practice.

Prilozi

PRILOG 1: Protokol intervjua

PROTOKOL INTERVJUA

Podatci iz intervjua će se koristiti isključivo u istraživačke svrhe, odnosno u svrhu pisanja diplomskog rada. Intervju je povjerljiv, što osigurava potpunu anonimnost sudionika. Cilj samog intervjua je detaljno ispitati primjenu svih faza razvoja u pedagoškoj praksi kako bi se dokazale poveznice i utjecaj teorije intelektualnog razvoja na pedagoijske znanosti.

PITANJA :

- 1) Smatrate li da Piagetova teorija temeljito prati i objašnjava promjene u razvoju djeteta?
- 2) Kako vam svakodnevne situacije u odgojno-obrazovnoj instituciji pomažu u prepoznavanju određene faze djetetovog emocionalnog razvoja?
- 3) Na koji način potičete emocionalni razvoj djeteta? Koliko je važna socijalna interakcija?
- 4) Da li su važniji biološki ili socijalni čimbenici kada govorimo o intelektualnom razvoju djeteta? Što potvrđuje praksa?
- 5) Kada dijete razvija egocentrično mišljenje i kako to utječe na njegov intelektualni razvoj?
- 6) Koliko djeca u određenoj dobi mogu savladati logičke operacije?
- 7) Vrijedi li određeni period konkretnih operacija za svih?
- 8) Postoje li pojedinci koji u tu fazu ulaze ranije ili kasnije? Po čemu to zaključujete?
- 9) Da li egocentrizam nestaje u ovoj dobi?
- 10) Kada dijete, po Vama, ovladava načelima primjene vlastitog znanja?

11) Da li vam poznavanje Piagetove teorije pomaže sa preprekama na koje nailazite u praksi?
Koje su to prepreke?

12) Poznavajući teoriju Jeana Piageta, da li možete bolje razumijeti kognitivne strukture djeteta u različitoj dobi intelektualnog razvoja?

13) Koliko je važno poticati intelektualni odgoj i zašto?

14) Na koji način potičete intelektualni odgoj?

15) Kakva je uloga obitelji kada je riječ o intelektualnom odgoju djeteta?